

EUROPA-PARLAMENTET

2009 - 2014

Mødedokument

A7-0089/2014

4.2.2014

***I

BETÆNKNING

om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om visse bestemmelser om søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceregler (COM(2013)0404 – C7-0170/2013 – 2013/0185(COD))

Økonomi- og Valutaudvalget

Ordfører: Andreas Schwab

Ordfører for udtalelse (*): Bernhard Rapkay for Retsudvalget

(*): Associeret udvalg – forretningsordenens artikel 50

Tegnforklaring

- * Høringsprocedure
- *** Godkendelsesprocedure
- ***I Almindelig lovgivningsprocedure (førstebehandling)
- ***II Almindelig lovgivningsprocedure (andenbehandling)
- ***III Almindelig lovgivningsprocedure (tredjebehandling)

(Proceduren afhænger af, hvilket retsgrundlag der er valgt i udkastet til retsakt)

Ændringsforslag til et udkast til retsakt

Ændringsforslag fra Parlamentet opstillet i to kolonner

Tekst, der udgår, er markeret med *fede typer og kursiv* i venstre kolonne.
Tekst, der udskiftes, er markeret med *fede typer og kursiv* i begge kolonner.
Ny tekst er markeret med *fede typer og kursiv* i højre kolonne.

Den første og den anden linje i informationsblokken til hvert ændringsforslag angiver den relevante passage i det pågældende udkast til retsakt. Hvis et ændringsforslag angår en eksisterende retsakt, som udkastet til retsakt har til formål at ændre, indeholder informationsblokken tillige en tredje og en fjerde linje, hvori det er anført, hvilken eksisterende retsakt og hvilken bestemmelse heri der er berørt.

Ændringsforslag fra Parlamentet i form af en konsolideret tekst

Ny tekst er markeret med *fede typer og kursiv*. Tekst, som er bortfaldet, markeres med symbolet ¶ eller med overstregning (eksempel: "~~ABCD~~"). Ved udskiftninger markeres den nye tekst med *fede typer og kursiv*, og den udskiftede tekst slettes eller overstreges.
Som en undtagelse bliver rent tekniske justeringer, der er foretaget af de berørte tjenestegrene med henblik på udarbejdelsen af den endelige tekst, ikke markeret.

INDHOLD

	Side
FORSLAG TIL EUROPA-PARLAMENTETS LOVGIVNINGSMÆSSIGE BESLUTNING	4
UDTALELSE FRA RETSUDVALGET(*)	31
UDTALELSE FRA UDVALGET OM DET INDRE MARKED OG FORBRUGERBESKYTTELSE	56
PROCEDURE	87

(*) Associeret udvalg – forretningsordenens artikel 50

FORSLAG TIL EUROPA-PARLAMENTETS LOVGIVNINGSMÆSSIGE BESLUTNING

om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om visse bestemmelser om søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceregler (COM(2013)0404 – C7-0170/2013 – 2013/0185(COD))

(Almindelig lovgivningsprocedure: førstebehandling)

Europa-Parlamentet,

- der henviser til Kommissionens forslag til Europa-Parlamentet og Rådet (COM(2013)0404),
  - der henviser til artikel 294, stk. 2, og artikel 103 og 114 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, på grundlag af hvilke Kommissionen har forelagt forslaget for Parlamentet (C7-0170/2013),
  - der henviser til artikel 294, stk. 3, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde,

der henviser til udtalelse fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg af 16. oktober 2013¹,
  - der henviser til forretningsordenens artikel 55,
  - der henviser til betænkning fra Økonomi- og Valutaudvalget og udtalelser fra Retsudvalget og Udvalget om det Indre Marked og Forbrugerbeskyttelse (A7-0089/2014),
1. vedtager nedenstående holdning ved førstebehandling;
  2. anmoder om fornyet forelæggelse for Parlamentet, hvis Kommissionen agter at ændre sit forslag i væsentlig grad eller erstatte det med en anden tekst;
  3. pålægger sin formand at sende Parlamentets holdning til Rådet, Kommissionen og de nationale parlamenter.

---

¹ Endnu ikke offentliggjort i EUT.

Ændringsforslag 1

EUROPA-PARLAMENTETS ÆNDRINGSFORSLAG*

til Kommissionens forslag

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV

om visse bestemmelser om søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceregler

(EØS-relevant tekst)

EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR –

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, særlig artikel 103, stk. 114,

under henvisning til forslag fra Europa-Kommissionen,

efter fremsendelse af udkast til lovgivningsmæssig retsakt til de nationale parlamenter,

under henvisning til udtalelse fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg¹,

efter den almindelige lovgivningsprocedure², og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Artikel 101 og 102 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) er ufravigelige retsgrundsætninger og bør anvendes effektivt overalt i Unionen for at sikre, at konkurrencen inden for det indre marked ikke fordrejes.
- (2) Den offentlige håndhævelse af disse traktatbestemmelser udføres af Kommissionen med de beføjelser, som er tillagt den ved Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i EF-traktatens artikel 81 og 82³. Artikel 81 og 82 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab er

---

* Ændringer: Ny eller ændret tekst er markeret med fede typer og kursiv; udgået tekst er markeret med symbolet ■.

¹ Udtalelse af 16. Oktober 2013 (EUT C ...).

² Europa-Parlamentets holdning af ...

³ Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i EF-traktatens artikel 81 og 82 (EFT L 1 af 4.1.2003, s. 1). [...]

blevet henholdsvis artikel 101 og 102 i TEUF og er indholdsmæssigt identiske. Offentlig håndhævelse varetages også af de nationale konkurrencemyndigheder, som kan træffe de afgørelser, der er nævnt i artikel 5 i forordning (EF) nr. 1/2003.

- (3) Artikel 101 og 102 i TEUF har direkte virkninger i forholdet mellem private parter og medfører rettigheder og forpligtelser for de pågældende, som de nationale domstole skal håndhæve. De nationale domstole har således en lige så væsentlig rolle i anvendelsen af konkurrencereglerne (privat håndhævelse). Når de træffer afgørelse i sager mellem private parter, beskytter de subjektive rettigheder i henhold til EU-retten, f.eks. ved at tilkende erstatning til ofre for overtrædelser. Hvis artikel 101 og 102 i TEUF skal have fuld virkning, og navnlig hvis de deri indeholdte forbud skal have virkning i praksis, kræver det, at alle - såvel private parter, herunder forbrugere og virksomheder, som offentlige myndigheder - kan rejse erstatningskrav ved nationale domstole for det tab, som de har lidt som følge af en overtrædelse af disse bestemmelser. Denne ret til erstatning efter EU-retten gælder også for overtrædelser af artikel 101 og 102 i TEUF, begået af offentlige virksomheder eller virksomheder, der af medlemsstaterne har fået overdraget særlige eller eksklusive rettigheder i henhold til artikel 106 i TEUF.
- (4) Denne ret til erstatning efter EU-retten for tab forårsaget af overtrædelse af Unionens og nationale kartel- og monopolregler indebærer, at hver enkelt medlemsstat skal have procedureregler, der sikrer en reel udøvelse af denne ret. Behovet for effektive processuelle retsmidler følger også af retten til effektiv retsbeskyttelse, jf. artikel 47, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder¹ (charteret) og artikel 19, stk. 1, andet afsnit, i traktaten om Den Europæiske Union (TEU). *Medlemsstaterne bør sikre en effektiv retsbeskyttelse på de områder, der er dækket af EU-retten.*
- (4a) *Erstatningsøgsmål udgør kun ét element i et effektivt privat håndhævelsessystem for overtrædelser af konkurrencereglerne og ledsages af udenretlige klagemuligheder såsom mindelig tvistbilæggelse eller offentlig håndhævelse af beslutninger, der tilskynder parterne til at yde erstatning.*
- (5) For at sikre *effektive civilretlige håndhævelsesforanstaltninger* og en effektiv offentlig håndhævelse *via konkurrencemyndighederne skal begge redskaber kunne fungere sammen, således at konkurrencereglerne kan blive så effektive som muligt.* Det er nødvendigt at *foretage en sammenhængende regulering af*, hvordan de to former for håndhævelse koordineres, f.eks. forholdene vedrørende aktindsigt i dokumenter hos konkurrencemyndighederne. En sådan koordinering på EU-plan vil også medføre, at divergerende regler, der kunne skade et velfungerende indre marked, undgås.
- (6) I henhold til artikel 26, stk. 2 i TEUF, indebærer det indre marked et område uden indre grænser med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital. Der er markante forskelle mellem medlemsstaternes regler om erstatningsøgsmål i forbindelse med overtrædelser af nationale konkurrenceregler eller Unionens

---

¹ EUT C 326 af 26.10.2012, s. 391.

konkurrenceregler. Disse forskelle fører til usikkerhed om, under hvilke betingelser skadelidte kan udøve den ret til erstatning, de har i henhold til TEUF, og påvirker den materielle effektivitet af retten. Da skadelidte ofte vælger at anlægge sag i deres etableringsmedlemsstat for at fremsætte erstatningskrav, fører forskellene mellem de nationale regler til ulige vilkår, hvad angår erstatningssøgsmål, og kan påvirke konkurrencen på de markeder, hvor de skadelidte, men også de virksomheder, der har begået overtrædelsen, opererer.

- (7) Virksomheder, der er etableret og er aktive i flere medlemsstater, er underlagt proceduremæssige regler, som i væsentlig grad indvirker på, i hvor høj grad de kan drages til ansvar for overtrædelser af konkurrencereglerne. Denne ulige håndhævelse af retten til erstatning i medfør af EU-retten kan medføre en konkurrencefordel for nogle virksomheder, der har overtrådt artikel 101 eller 102 i TEUF, og en hindring for udøvelsen af retten til etablering og levering af varer eller tjenesteydelser i de medlemsstater, hvor retten til erstatning håndhæves mere effektivt. **Da** de forskellige ansvarsordninger, der er gældende i medlemsstaterne, kan få negative virkninger for både konkurrencen og et velfungerende indre marked, **er det derfor hensigtsmæssigt at basere direktivet på et dobbelt retsgrundlag i form af artikel 103 og 114 i TEUF.**
- (8) Det er derfor nødvendigt, **i betragtning af at overtrædelser af konkurrencereglerne i stor målestok ofte foregår på tværs af grænserne**, at sikre mere lige konkurrencevilkår for virksomheder, der opererer på det indre marked, og at forbedre forbrugernes vilkår med hensyn til at udøve de rettigheder, de har i kraft af det indre marked. Det er også hensigtsmæssigt at øge retssikkerheden og mindske forskellene mellem medlemsstaterne med hensyn til de nationale regler om erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelse af Unionens konkurrenceregler og de nationale konkurrenceregler, når den anvendes parallelt med Unionens konkurrenceregler. En tilnærmelse af disse regler vil også bidrage til at forhindre, at der opstår større forskelle mellem medlemsstaternes regler om erstatningssøgsmål i konkurrencesager.
- (9) I artikel 3, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003 bestemmes følgende: "Når medlemsstaternes konkurrencemyndigheder eller domstole anvender de nationale konkurrenceregler på aftaler, vedtagelser inden for virksomhedssammenslutninger og samordnet praksis, som omhandlet i traktatens artikel [101, stk. 1], som kan påvirke samhandelen mellem medlemsstater, som omhandlet i den nævnte artikel, skal de ligeledes anvende traktatens artikel [101] på sådanne aftaler, vedtagelser og samordnet praksis. Når medlemsstaternes konkurrencemyndigheder eller domstole anvender de nationale konkurrenceregler på misbrug, der er forbudt i henhold til traktatens artikel [102], skal de også anvende traktatens artikel [102]". For at det indre marked kan fungere tilfredsstillende og for at opnå større retssikkerhed og mere lige vilkår for virksomheder og forbrugere bør anvendelsesområdet for dette direktiv også omfatte erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelse af nationale konkurrenceregler, hvor dette er relevant i medfør af artikel 3, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003. En anvendelse af forskellige regler om civilretligt ansvar for overtrædelser af artikel 101 og 102 TEUF og for overtrædelser af de nationale konkurrenceregler, som skal anvendes i samme sag parallelt med EU's konkurrenceret, ville ellers være til skade for skadelidtes stilling i samme sag og for

omfanget af skadelidtes krav samt udgøre en hindring for et velfungerende indre marked.

- (10) I mangel af EU-retlige regler afgøres erstatningssøgsmål efter medlemsstaternes nationale regler og procedurer. Alle nationale regler om udøvelse af retten til erstatning for tab som følge af overtrædelse af artikel 101 eller 102 i TEUF, herunder om forhold, der ikke er omhandlet i dette direktiv, som f.eks. begrebet årsagssammenhæng mellem overtrædelsen og skaden, skal overholde principperne om effektivitet og ækvivalens. Dette betyder, at de ikke må være formuleret eller anvendes på en sådan måde, at de gør det uforholdsmæssigt vanskeligt eller praktisk umuligt at udøve den ret til erstatning, der sikres ved TEUF, og de bør ikke affattes eller anvendes mindre gunstigt end de regler, der gælder for tilsvarende indenlandske sager.
- (11) Dette direktiv bekræfter den gældende fællesskabsret om retten efter de EU-retlige regler til erstatning for skade forvoldt ved overtrædelse af EU's konkurrenceregler, navnlig om søgsmålsberettigelse og afgrænsningen af skader, som det fremgår af Domstolens retspraksis, og foregriber ikke en eventuel yderligere udvikling heraf. Enhver, der har lidt skade som følge af en overtrædelse, kan kræve erstatning for det lidte tab (damnum emergens) og for den indtjening, han er gået glip af (tabt fortjeneste eller *lucrum cessans*) og betaling af renter fra det tidspunkt, skaden blev forvoldt, til erstatningen udbetales, **med forbehold for eksistensen eller omfanget af retten til renter, som anerkendes i national lovgivning**. Denne ret er anerkendt for enhver fysisk eller juridisk person - forbrugere, virksomheder og offentlige myndigheder - uanset, om der foreligger et direkte kontraktforhold med den virksomhed, der har begået overtrædelsen, og uanset, om en konkurrencemyndighed forinden har fastslået, at der er sket en overtrædelse. **Der bør ikke være bestemmelse om erstatninger, der har karakter af straf, eller andre former for erstatning eller sanktioner, som fører til, at den skadelidte overkompenseres. Kompensation for fortabelse af mulighed bør ikke anses for at føre til overkompensation.**
- (11a) ***En endelig beslutning er i sagsøgtes interesse med henblik på at mindske usikkerheden og de overdrevne økonomiske konsekvenser, der kan ramme ansatte, leverandører, underleverandører og andre uskyldige parter.***
- (12) Erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelse af de nationale konkurrenceregler eller EU's konkurrenceregler kræver typisk en kompliceret faktuel og økonomisk analyse. Ofte er det udelukkende modparten eller tredjemand, der er i besiddelse af den dokumentation, der er nødvendig for at bevise et erstatningskrav, og sagsøgeren har ikke tilstrækkelig viden om den eller adgang til den. Under disse omstændigheder kan det være urimelig hindring for effektiv udøvelse af den ret til erstatning, der er sikret ved TEUF, hvis der i loven stilles strenge krav om, at den, der rejser erstatningskravet, i detaljer skal oplyse alle de faktiske omstændigheder i sagen allerede ved sagsanlægget og fremlægge nøjagtigt angivne beviser til støtte for kravet. ***De nationale domstole bør imidlertid tage behørigt hensyn til ethvert misbrug af rettigheder i forbindelse med fremlæggelsen af beviser og oplysninger, der er indhentet i denne sammenhæng, ved vurderingen af, om søgsmålene kan realitetsbehandles.***

- (13) Bevismateriale er et vigtigt element i sager om erstatning for overtrædelse af de nationale konkurrenceregler eller Unionens konkurrenceregler. Da tvister om karteller og monopoler er kendetegnet ved en informationsasymmetri, bør det sikres, at skadelidte får ret til at kræve fremlæggelse af bevismateriale af relevans for deres krav **■**. For at sikre ligestilling af parterne bør disse midler også være til rådighed for sagsøgte under erstatningssøgsmål, således at de kan anmode de pågældende skadelidte om fremlæggelse af beviser. De nationale domstole kan også kræve, at tredjemand skal fremlægge beviser. Såfremt den nationale domstol agter at kræve, at Kommissionen skal fremlægge beviser, finder princippet om loyalt samarbejde mellem Den Europæiske Union og medlemsstaterne (artikel 4, stk. 3, i TEU) og artikel 15, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003 anvendelse, hvad angår anmodninger om oplysninger.
- (14) Relevante beviser bør fremlægges efter den nationale domstols afgørelse og under dennes strenge kontrol, især med hensyn til nødvendigheden og proportionaliteten af fremlæggelsen. Det følger af kravet om proportionalitet, at begæringer om fremlæggelse kun kan blive imødekommet, når en skadelidt på grundlag af forhold, som med rimelighed kan forventes er tilgængelige for ham, har sandsynliggjort, at den pågældende part har lidt en skade, der er forvoldt af sagsøgte. **■**
- (15) Kravet om proportionalitet bør også nøje vurderes, hvis fremlæggelsen risikerer at ødelægge en konkurrencemyndigheds undersøgelsesstrategi ved at afsløre, hvilke dokumenter der indgår i sagsakterne, eller have en negativ indflydelse på, hvordan virksomhederne samarbejder med konkurrencemyndigheden. ***Der bør sættes særligt fokus på at forhindre såkaldte "fishing expeditions", dvs. kritikløse anmodninger om fremlæggelse af oplysninger eller dokumenter i håb om at finde materiale, der kan bidrage til at opbygge en sag.***
- (16) Hvis en national retsinstans anmoder den kompetente ret i en anden medlemsstat om at optage bevis eller anmoder om direkte bevisoptagelse i en anden medlemsstat, finder Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001¹ anvendelse.
- (17) Mens relevante beviser, der indeholder forretningshemmeligheder eller andre fortrolige oplysninger, i princippet bør være tilgængelige i erstatningssøgsmål, er der et behov for at yde en passende beskyttelse af disse fortrolige oplysninger. De nationale domstole bør derfor råde over en lang række foranstaltninger for at beskytte sådanne fortrolige oplysninger mod at blive fremlagt under sagen. Disse foranstaltninger kan omfatte muligheden for ***redigering af følsomme passager i et dokument***, afholdelse af retsmøder for lukkede døre, begrænsning af den personkreds, der er berettiget til at se beviserne, og udpegelse af sagkyndige til at udarbejde sammendrag af oplysningerne i aggregeret eller på anden måde ikke-fortrolig form. Foranstaltninger til beskyttelse af forretningshemmeligheder og andre fortrolige oplysninger bør ***imidlertid*** ikke **■** forhindre, at erstatningskrav kan gøres gældende.

---

¹ Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 af 28. maj 2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område (EFT L 174 af 27.6.2001, s. 1).

- (18) Effektiviteten af og sammenhængen i Kommissionens og de nationale konkurrencemyndigheders anvendelse af artikel 101 og 102 i TEUF kræver en fælles tilgang i hele Unionen til samspillet mellem reglerne om fremlæggelse af beviser og den måde, hvorpå disse artikler håndhæves af konkurrencemyndighederne. Fremlæggelsen af beviser må ikke i unødigt grad svække effektiviteten af en konkurrencemyndigheds håndhævelse af konkurrencereglerne. Begrænsningerne i udlevering af oplysninger bør ikke forhindre konkurrencemyndighederne i at offentliggøre deres afgørelser i overensstemmelse med de gældende EU-regler eller nationale regler.
- (19) Bødenedsættelsesordninger og forligsprocedurer er vigtige redskaber i den offentlige håndhævelse af Unionens konkurrenceregler, da de bidrager til opdagelse, effektiv retsforfølgning og sanktionering af de alvorligste overtrædelser af konkurrencereglerne. Virksomheder kan blive afskrækket fra at samarbejde i denne forbindelse, hvis fremlæggelse af dokumenter, de kun har udarbejdet til dette formål, kan risikere at blive ringere stillet med hensyn til erstatningsansvaret end de virksomheder, der har medvirket i overtrædelserne, men ikke samarbejder med konkurrencemyndighederne. For at sikre, at virksomhederne er villige til at afgive frivillige erklæringer, hvori de anerkender deres deltagelse i en overtrædelse af Unionens eller de nationale konkurrenceregler, til en konkurrencemyndighed inden for rammerne af en bødenedsættelsesordning eller en forligsprocedure, bør denne form for erklæringer undtages fra kravet om fremlæggelse af beviser.
- (20) Hertil kommer, at en undtagelse fra kravet om fremlæggelse bør gælde for alle former for beviser, der ville gribe forstyrrende ind i en konkurrencemyndigheds igangværende efterforskning af en overtrædelse af nationale konkurrenceregler eller Unionens konkurrenceregler. Oplysninger, som udarbejdes af en konkurrencemyndighed i forbindelse med dens sag til håndhævelse af nationale konkurrenceregler eller Unionens konkurrenceregler (f.eks. en meddelelse af klagepunkter) eller af en part i sagen (f.eks. besvarelser af konkurrencemyndighedens anmodninger om oplysninger), bør derfor først kunne fremlægges i erstatningssøgsmål, efter at konkurrencemyndigheden har fastslået, at de nationale konkurrenceregler eller Unionens konkurrenceregler er blevet overtrådt, eller på anden måde har afsluttet sagen.
- (21) De nationale domstole bør i forbindelse med erstatningssøgsmål kunne give pålæg om fremlæggelse af bevismateriale, der ville have foreligget uanset sagen, der behandles af en konkurrencemyndighed ("allerede eksisterende oplysninger").
- (22) Enhver fysisk eller juridisk person, som opnår beviser gennem aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter kan i forbindelse med udøvelsen af sin ret til forsvar i tilknytning til en konkurrencemyndigheds undersøgelser bruge disse oplysninger under et erstatningssøgsmål, hvori han er part. Brug heraf bør også tillades for en fysisk eller juridisk person, der er indtrådt i hans rettigheder og forpligtelser, herunder gennem erhvervelse af hans krav. Hvis beviserne er fremskaffet af en juridisk person, der indgår i en koncern, der udgør en enkelt virksomhed med henblik på anvendelsen af artikel 101 og 102 i TEUF, bør det også være tilladt for andre juridiske enheder, som tilhører samme virksomhed, at gøre

brug af beviserne.

- (23) ■ Brug af beviser, som er indhentet fra en konkurrencemyndighed bør ikke bør ikke i unødigt grad svække denne konkurrencemyndigheds effektive håndhævelse af konkurrencereglerne. ■ Desuden bør der ikke kunne handles med beviser modtaget fra en konkurrencemyndighed i forbindelse med udøvelsen af retten til forsvar. Muligheden for at bruge beviser, der er fremskaffet udelukkende ved opnåelse af aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter, bør derfor være begrænset til den fysiske eller juridiske person, der udøvede sin ret til forsvar, og den, der er indtrådt i hans rettigheder og forpligtelser som nævnt i foregående betragtning. Denne begrænsning bør imidlertid ikke være til hinder for, at en national domstol kan kræve fremlæggelse af disse beviser på de betingelser, der er fastsat i dette direktiv.
- (24) Når der fremsættes et erstatningskrav, eller en konkurrencemyndighed indleder en undersøgelse medfører det en risiko for, at de pågældende virksomheder tilintetgøres eller skjuler beviser, som ville være nyttige til at godtgøre skadelidtes erstatningskrav. For at forhindre tilintetgørelsen af relevant bevismateriale og sikre, at retsinstanternes pålæg om fremlæggelse efterkommes, bør nationale retsinstanter kunne pålægge sanktioner med en tilstrækkelig afskrækkende virkning. For så vidt angår parterne i retssagen, kan risikoen for, at partens adfærd tillægges belastende betydning ved bevisbedømmelsen under erstatningssøgsmålet, være en særdeles effektiv sanktion og kan medføre undgåelse af forsinkelser. Der bør endvidere kunne pålægges sanktioner for manglende opfyldelse af forpligtelsen til at beskytte fortrolige oplysninger og for misbrug af oplysninger, der er opnået ved fremlæggelsen for retsinstanden. Tilsvarende bør der kunne pålægges sanktioner, hvis oplysninger, der er fremskaffet gennem aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter i forbindelse med udøvelsen af retten til forsvar i tilknytning til denne konkurrencemyndigheds undersøgelser, bliver misbrugt i erstatningssøgsmål.
- (25) Artikel 16, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003 fastsætter, at de nationale domstole, når de i henhold til artikel 101 eller 102 i TEUF træffer afgørelse om aftaler, vedtagelser eller praksis, som allerede er genstand for en kommissionsbeslutning, ikke kan træffe afgørelser, der er i strid med den beslutning, som Kommissionen har truffet. For at styrke retssikkerheden, for at undgå uoverensstemmelser i anvendelsen af disse bestemmelser i traktaten, for at øge effektiviteten og den proceduremæssige effektivitet af erstatningssøgsmål og for at fremme det indre marked for virksomheder og forbrugere bør det heller ikke være muligt at anfægte en endelig afgørelse truffet af en national konkurrencemyndighed eller domstol som prøvelsesinstans om en overtrædelse af artikel 101 eller 102 i TEUF i erstatningssøgsmål i forbindelse med samme overtrædelse, uanset om de indgives i den medlemsstat, som myndigheden eller prøvelsesinstansen henhører under. Det samme bør gælde for en afgørelse, hvori det konkluderes, at nationale konkurrenceregler overtrædes i sager, hvor de nationale konkurrenceregler og EU's konkurrenceregler anvendes i samme sag og parallelt. Denne virkning af afgørelser fra nationale konkurrencemyndigheder og prøvelsesinstanser om, at der foreligger en overtrædelse af konkurrencereglerne, bør gælde for afgørelsens dispositive del og de dertil hørende betragtninger. ***I dette øjemed bør Kommissionen sikre konsistent anvendelse af Unionens konkurrenceregler ved på en gennemsigtig måde at give***

de nationale konkurrencemyndigheder klar vejledning om deres afgørelser inden for rammerne af Det Europæiske Konkurrencenetværk. Dette berører ikke de nationale retsinstansers rettigheder og forpligtelser i medfør af artikel 267 i TEUF.

- (26) Nationale regler om forældelsesfristers begyndelse, længde, suspension og afbrydelse bør ikke være unødigt til hinder for indbringelse af erstatningssøgsmål. Dette er særlig vigtigt i forbindelse med søgsmål, som bygger på, at konkurrencemyndigheden eller en prøvelsesinstans har fastslået, at der foreligger en overtrædelse. Med henblik herpå bør det stadig være muligt at indbringe et erstatningssøgsmål, efter at en konkurrencemyndighed har behandlet sagen, med henblik på at håndhæve de nationale konkurrenceregler og Unionens konkurrenceregler. **Medlemsstaterne bør have mulighed for at fastholde eller indføre absolutte, alment gældende forældelsesfrister.**
- (27) Når flere virksomheder i fællesskab overtræder konkurrencereglerne (f.eks. i forbindelse med et kartel), er det hensigtsmæssigt at fastsætte bestemmelser om, at de lovovertrædere, der har medvirket, hæfter solidarisk for enhver skade forvoldt af kartellet. Indbyrdes bør disse lovovertrædere have ret til at modtage et bidrag, hvis et af kartelmedlemmerne har betalt mere end sin andel. Bestemmelsen af den pågældende andel, der afspejler en lovovertræders relative ansvar, og kriterierne herfor, som f.eks. omsætning, markedsandel eller rolle i kartellet, er et anliggende for den gældende nationale ret, samtidig med at principperne om effektivitet og ækvivalens skal overholdes.
- (28) Virksomheder, der samarbejder med konkurrencemyndighederne under en bødenedsættelsesordning, spiller en central rolle i afsløringen af overtrædelser begået i form af hemmelige karteldannelser og i at bringe disse overtrædelser til ophør, hvilket ofte begrænser de skader, som kunne være forvoldt, hvis overtrædelsen var fortsat. Det er derfor hensigtsmæssigt at fastsætte, at virksomheder, der har opnået bødefritagelse fra en konkurrencemyndighed efter en bødenedsættelsesordning, beskyttes mod i urimeligt omfang at blive udsat for erstatningskrav under hensyntagen til, at afgørelsen fra den konkurrencemyndighed, som fastslår, at der foreligger en overtrædelse, kan blive endelig i forhold til den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, inden den bliver endelig for andre virksomheder, der ikke har opnået bødefritagelse. En virksomhed, som har opnået bødefritagelse, bør derfor i princippet fritages fra solidarisk ansvar for hele skaden, og virksomhedens bidrag bør ikke overstige det beløb for skade, som er forvoldt den pågældende virksomheds egne direkte eller indirekte aftagere eller, i tilfælde af et indkøbskartel, hans direkte eller indirekte leverandører. Såfremt et kartel har forvoldt skade på andre end de overtrædende virksomheders kunder eller leverandører, bør bidraget fra den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, ikke overstige denne virksomheds andel af ansvaret for den skade, som kartellet har forvoldt. Fastsættelsen af denne andel bør ske efter de samme regler som dem, der anvendes til at fastsætte de overtrædende virksomheders individuelle bidrag [...]. En virksomhed, som har opnået bødefritagelse, bør kun være fuldt ansvarlig over for andre skadelidte end sine direkte eller indirekte aftagere og leverandører, hvis de ikke er i stand til at opnå fuld erstatning fra de andre overtrædende virksomheder.

- (29) Forbrugere og virksomheder, der har lidt skade som følge af en overtrædelse af nationale konkurrenceregler eller Unionens konkurrenceregler, er berettigede til erstatning for det lidte tab og for tabt fortjeneste. Det lidte tab kan fremkomme som prisdifferencen mellem, hvad der faktisk blev betalt, og hvad der ville være blevet betalt, hvis der ikke var blevet begået nogen overtrædelse. Når en skadelidt har begrænset sit faktiske tab ved hel eller delvis overvæltning på sine egne aftagere, udgør det således overvæltede tab ikke længere et tab, som den part, der overvæltede det, skal kompenseres for. Det er derfor i princippet rimeligt at tillade, at den virksomhed, der har begået overtrædelsen, påberåber sig overvæltningen af det lidte tab til støtte for sin påstand om frifindelse for erstatningskravet. Det er hensigtsmæssigt at fastsætte, at hvis den virksomhed, der har begået overtrædelsen, påberåber sig, at der er sket overvæltning af overprisen, skal den bevise overvæltningen og dens omfang.

- (31) Forbrugere og virksomheder, hvorpå et tab er blevet overvæltet, har derved lidt skade, som er forvoldt ved overtrædelse af nationale konkurrenceregler eller Unionens konkurrenceregler. Selv om denne skade bør erstattes af den virksomhed, der har begået overtrædelsen, kan det være særlig vanskeligt for forbrugere og virksomheder, der ikke selv har foretaget køb fra den virksomhed, der har begået overtrædelsen, at føre bevis for skadens omfang. ***For at bevise, at der er tale om overvæltning, bør den indirekte aftager derfor i det mindste vise, at den anklagede har overtrådt Unionens eller de nationale konkurrenceregler, at overtrædelsen har resulteret i en overpris for den direkte aftager for den anklagede, at den indirekte aftager købte varerne eller tjenesteydelserne, der var genstand for overtrædelsen, eller købte varer eller tjenesteydelser afledt af eller indeholdende de varer eller tjenesteydelser, der var genstand for overtrædelsen, og at den indirekte aftager købte de pågældende varer eller tjenesteydelser fra den direkte aftager eller fra en anden indirekte aftager, der er direkte forbundet med den anklagede gennem forsyningskæden.*** Med hensyn til kvantificeringen af overvæltningen bør den nationale domstol have beføjelse til at ansætte, hvilken andel af denne overpris der er blevet overvæltet på indirekte aftagere i den sag, den skal behandle. ■
- (32) Overtrædelser af konkurrencereglerne vedrører ofte betingelser og priser for salg af varer og tjenesteydelser og resulterer i overpriser og anden skade for de overtrædende virksomheders kunder. Overtrædelsen kan også vedrøre leverancer til de virksomheder, der har overtrådt reglerne (f.eks. hvor der er tale om et indkøbskartel). Dette direktiv og navnlig bestemmelserne om overvæltning bør finde tilsvarende anvendelse herpå.
- (33) Erstatningssøgsmål kan indbringes af både skadelidte, der har købt varer eller tjenesteydelser fra den virksomhed, der har begået overtrædelsen, og aftagere længere nede i forsyningskæden. Med henblik på at fremme overensstemmelsen mellem domme, der afsiges i sådanne indbyrdes sammenhængende sager, og dermed undgå, at den skade, der er forvoldt ved overtrædelsen af de nationale konkurrenceregler eller Unionens konkurrenceregler, ikke erstattes fuldt ud, og at den virksomhed, der har begået overtrædelsen, pålægges at betale erstatning for

skade, der ikke er lidt, tilskyndes de nationale domstole til i det omfang, det er tilladt i henhold til EU-retten og national ret, til at tage behørigt hensyn til eventuelle indbyrdes sammenhængende søgsmål og dommene heri, navnlig når de konstaterer, at der er ført bevis for overvæltning. Dette bør ikke berøre den grundlæggende ret til forsvar og til effektive retsmidler og en retfærdig rettergang for dem, som ikke var parter i disse retssager. Sådanne sager, der verserer for retter i forskellige medlemsstater, kan anses for at være indbyrdes sammenhængende i medfør af artikel 30 i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012¹. I henhold til denne bestemmelse kan andre nationale domstole end den, som sagen først er indbragt for, udsætte sagen eller under visse omstændigheder erklære sig inkompetent.

- (34) En skadelidt, der har ført bevis at have lidt skade som følge af overtrædelser af konkurrencereglerne, skal stadig bevise skadens omfang for at opnå erstatning. Det kræver mange faktuelle oplysninger og kan nødvendiggøre anvendelse af komplekse økonomiske modeller at opgøre tab forvoldt ved overtrædelser af kartel- og monopolregler. Dette er ofte meget bekosteligt og skaber vanskeligheder for den skadelidte med hensyn til at fremskaffe de nødvendige oplysninger til støtte for deres påstande. En opgørelse af skader forvoldt ved en overtrædelse af kartel- og monopolreglerne kan således udgøre en væsentlig hindring for, at skadelidte kan opnå skadeserstatning for den lidt skade. ***Medlemsstaterne bør kunne fastsætte deres egne regler for fastlæggelse af omfang. Kommissionen bør for at sikre klare regler og forudsigelighed yde yderligere vejledning på EU-plan.***
- (35) Til afhjælpning af **■** nogle af de vanskeligheder, der er forbundet med opgørelsen af skader forvoldt ved overtrædelse af kartel- og monopolregler, ***bør de nationale domstole have mulighed for at fastslå eksistensen af og beregne omfanget af skader under hensyntagen til parternes bevisførelse.***
- (36) Så længe der ikke er fastsat EU-bestemmelser om opgørelse af tab som følge af overtrædelser af konkurrencereglerne, er det op til den enkelte medlemsstats retsorden og de nationale domstole at afgøre, hvilke krav skadelidte skal opfylde for at godtgøre omfanget af den skade, de har lidt, hvor præcist skadelidte skal bevise dette omfang, hvilke metoder der kan anvendes til opgørelse af omfanget, og konsekvenserne af, at ikke alle kravene kan opfyldes. Disse nationale krav bør imidlertid ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret (ækvivalensprincippet), og de bør heller ikke gøre udøvelsen af den EU-retlige ret til erstatning praktisk taget umuligt eller urimeligt vanskelig (effektivitetsprincippet). Der bør i den forbindelse tages hensyn til enhver informationsasymetri mellem parterne, og til, at en tabsopgørelse indebærer en vurdering af, hvordan markedet ville have udviklet sig, hvis der ikke havde været nogen overtrædelse. Denne vurdering forudsætter en sammenligning med en situation, som pr. definition er hypotetisk og således aldrig kan foretages med komplet nøjagtighed. Det er derfor hensigtsmæssigt at give de nationale domstole

---

¹ Europa-Parlamentets og Rådet forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT L 351 af 20.12.2012, s. 78).

beføjelse til at ansætte størrelsen af det tab, der er forvoldt ved overtrædelser af konkurrencereglerne. *Medlemsstaterne sikrer, at de nationale konkurrencemyndigheder giver vejledning om omfang, hvis der anmodes herom.*

- (37) Skadelidte og de virksomheder, der har begået overtrædelse af reglerne, bør tilskyndes til at nå til enighed om erstatning for tab som følge af en overtrædelse af konkurrencereglerne gennem mindelig tvistbilæggelse, såsom udenretslige forlig, voldgift og mægling. Hvor det er muligt, bør en sådan mindelig tvistbilæggelse omfatte så mange skadelidte og overtrædende virksomheder som muligt. Formålet med bestemmelserne i dette direktiv om mindelig tvistbilæggelse er derfor at fremme anvendelsen af sådanne ordninger og øge deres effektivitet.
- (38) Forældelsesfrister for at indbringe et erstatningssøgsmål kan være af en sådan art, at de forhindrer skadelidte og overtrædende virksomheder i at have tilstrækkelig tid til at nå frem til en aftale om den erstatning, der skal udbetales. For at give begge en reel mulighed for at deltage i mindelig tvistbilæggelse, inden sagen indbringes for en national domstol, bør forældelsesfristen derfor suspenderes, mens den mindelige tvistbilæggelse pågår.
- (39) Når parterne beslutter at deltage i mindelig tvistbilæggelse, efter et erstatningssøgsmål er blevet indbragt for de nationale domstole vedrørende det samme krav, bør domstolen endvidere kunne udsætte sin behandling af den sag, der verserer for den, mens den mindelige tvistbilæggelse pågår. Når den nationale domstol tager stilling til, om sagen skal udsættes, bør den tage hensyn til fordelene ved en hurtig procedure.
- (40) For at tilskynde til forlig mellem parterne bør en virksomhed, der har overtrådt reglerne, og som betaler erstatning efter mindelig tvistbilæggelse, ikke stilles ringere i forhold til de øvrige karteldeltagere, end det ville have været tilfældet uden forliget. Dette kunne ske, hvis en overtrædende virksomhed, der har indgået forlig, også efter forliget fortsat hæftede solidarisk for den skade, der er forvoldt ved overtrædelserne. En overtrædende virksomhed, der har indgået forlig, bør derfor principielt ikke betale bidrag til sine medskyldige, der ikke har indgået forlig, hvis disse har betalt erstatning til den skadelidte, som førstnævnte overtrædende virksomhed tidligere har indgået forlig med. Som modstykke til denne regel bør den skadelidtes krav nedsættes med den overtrædende virksomheds andel af den skade, der er forvoldt skadelidte. Fastsættelsen af denne andel bør ske efter de samme regler som dem, der anvendes til at fastsætte de overtrædende virksomheders individuelle bidrag. Uden en sådan nedsættelse ville de overtrædende virksomheder, der ikke indgår forlig, blive urimeligt berørt af et forlig, som de ikke var part i. Den overtrædende virksomhed, der indgår forlig, bør stadig skulle betale erstatning, hvis dette er den eneste mulighed for, at skadelidte kan opnå fuld erstatning.
- (41) Når overtrædende virksomheder, der har indgået forlig, anmodes om at bidrage til den erstatning, der siden betales af andre overtrædende virksomheder, som ikke har indgået forlig, bør den nationale domstol tage hensyn til den erstatning, der allerede er udbetalt i henhold til forliget, og til, at ikke alle medvirkende nødvendigvis er lige involverede i det fulde materielle, tidsmæssige og geografiske omfang af

overtrædelsen.

- (42) I dette direktiv overholdes de grundlæggende rettigheder og de principper, som anerkendes i chartret.
- (43) Målene for dette direktiv, nemlig at fastsætte regler vedrørende erstatningssøgsmål for overtrædelser af Unionens konkurrenceregler med henblik på at sikre den fulde virkning af artikel 101 og 102 i TEUF og et velfungerende indre marked for virksomheder og forbrugere, kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne, men kan på grund af den nødvendige effektivitet og konsekvens i anvendelsen af artikel 101 og 102 i TEUF, bedre nås på EU-plan; Unionen kan derfor vedtage foranstaltninger i overensstemmelse med nærhedsprincippet, jf. artikel 5 i traktaten om Den Europæiske Union. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, jf. nævnte artikel, går dette direktiv ikke videre, end hvad der er nødvendigt for at nå disse mål.
- (44) I henhold til den fælles politiske erklæring af 28. september 2011 fra medlemsstaterne og Kommissionen om forklarende dokumenter¹ har medlemsstaterne forpligtet sig til i tilfælde, hvor det er berettiget, at lade meddelelsen af gennemførelsesforanstaltninger ledsage af et eller flere dokumenter, der forklarer forholdet mellem et direktivs bestanddele og de tilsvarende dele i de nationale gennemførelsesinstrumenter. I forbindelse med dette direktiv finder lovgiver, at fremsendelse af sådanne dokumenter er berettiget.
- (44a) Da direktivet i betydelig grad vil ændre lovgivningen om civile søgsmål i mange medlemsstater, særligt med hensyn til fremlæggelse af beviser, bør der indføres en passende overgangsordning for erstatningssøgsmål, som er verserende på datoen for direktivets ikrafttræden. De love og administrative bestemmelser, som medlemsstaterne vedtager for at gennemføre dette direktiv i national ret, bør derfor kun finde anvendelse på sager, der indbringes for en national domstol efter datoen for direktivets ikrafttræden.*

VEDTAGET DETTE DIREKTIV:

KAPITEL I

ANVENDELSESOMRÅDE OG DEFINITIONER

Artikel 1

Direktivets anvendelsesområde

1. Dette direktiv fastsætter visse regler, der er nødvendige for at sikre, at enhver, som har lidt skade på grund af, **at en virksomhed eller virksomhedskoncern har overtrådt** artikel 101 eller 102 i TEUF eller de nationale konkurrenceregler, effektivt kan **kræve** fuld erstatning for denne skade af **den pågældende virksomhed eller koncern**. Det indeholder også regler om fremme af ufordrejet konkurrence på det indre marked

---

¹ EUT C 369 af 17.12.2011, s. 14.

og fjernelse af hindringerne for det indre markeds funktion ved at sikre ensartet beskyttelse i hele Unionen for alle, som har lidt en sådan skade.

2. Dette direktiv fastsætter også bestemmelser om koordinering mellem konkurrencemyndighedernes håndhævelse af konkurrencereglerne og håndhævelse af disse regler under erstatningssøgsmål ved de nationale domstole.

Artikel 2

Ret til fuld erstatning

1. Medlemsstaterne sikrer, at en person, som har lidt skade på grund af en overtrædelse af Unionens eller de nationale konkurrenceregler, skal kunne kræve **og opnå** fuld erstatning for denne skade.
2. Fuld erstatning skal stille skadelidte, som om overtrædelsen ikke var blevet begået. Den skal **■** omfatte erstatning for det lidte tab og for tabt fortjeneste og betaling af renter **■** .
  - 2a. ***Fuld erstatning må ikke omfatte andre former for erstatning, såsom erstatninger, der har karakter af straf, eller dobbelterstatning, og sanktioner, der fører til overkompensation.***
3. Medlemsstaterne sikrer, at skadelidte reelt kan gøre deres erstatningskrav gældende.
  - 3a. ***De samlede udbetalte bøde- og erstatningsbeløb må ikke påvirkes af, om konkurrencemyndighedernes søgsmål følger op på eller går forud for et privat søgsmål. Konkurrencemyndighederne sammenkæder de samlede bøde- og erstatningsbeløb, f.eks. ved at udsætte en del af bøden, når der forventes et efterfølgende søgsmål. Medlemsstaterne skal imidlertid sikre, at dette hverken resulterer i langvarig usikkerhed for den virksomhed, der har begået overtrædelsen, med hensyn til den endelige afregning eller påvirker enkeltpersoners og virksomheders ret til erstatning for den skade, de har lidt.***

Artikel 3

Effektivitets- og ækvivalensprincippet

Medlemsstaterne sikrer, at alle nationale regler og procedurer vedrørende erstatningssøgsmål er udformet og anvendes på en sådan måde, at det sikres, at skadelidte effektivt kan gøre sin ret efter EU-retten til fuld erstatning for skade forvoldt ved en overtrædelse af konkurrencereglerne gældende. Nationale regler og procedurer vedrørende søgsmål om erstatning for skade forvoldt ved en overtrædelse af artikel 101 eller 102 i TEUF må ikke være mindre gunstige for skadelidte end dem, der gælder for erstatningssøgsmål som følge af overtrædelser af national ret.

Artikel 4

Definitioner

I dette direktiv forstås ved:

- 1) "overtrædelse af konkurrencereglerne": en overtrædelse af artikel 101 eller 102 i TEUF eller af nationale konkurrenceregler
- 2) "nationale konkurrenceregler": bestemmelser i national lovgivning, som overvejende forfølger de samme mål som artikel 101 og 102 i TEUF, og som anvendes på samme sag og parallelt med EU's konkurrenceregler i henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003, **men som ikke omfatter bestemmelser i national lovgivning, der lægger strafferetlige sanktioner på fysiske personer, undtagen i den udstrækning sådanne sanktioner er de midler, hvormed konkurrencereglerne håndhæves**
- 3) "erstatningsøgsmål": et søgsmål i henhold til national lovgivning, hvorved skadelidte fremsætter et erstatningskrav ved en national domstol, og kan også dække søgsmål, hvorved en person, der handler på vegne af en eller flere skadelidte, fremsætter et erstatningskrav ved en national domstol, såfremt den nationale lovgivning tillader denne mulighed
- 4) "erstatningskrav": et krav om erstatning for skade forvoldt ved en overtrædelse af konkurrencereglerne
- 5) "skadelidte": enhver, som har **lidt skade som følge af en overtrædelse af konkurrencereglerne**
- 6) "national konkurrencemyndighed": en myndighed, som af en medlemsstat er udpeget i medfør af artikel 35 i forordning (EF) nr. 1/2003 til at have kompetence til at anvende konkurrencereglerne
- 7) "konkurrencemyndighed": Kommissionen eller en national konkurrencemyndighed
- 8) "national domstol": en ret i en medlemsstat i betydningen i traktatens artikel 267
- 9) "prøvelsesinstans": en national domstol, der har beføjelse til at foretage prøvelse af afgørelser fra en national konkurrencemyndighed, hvorved den også kan have beføjelse til at fastslå, at der foreligger en overtrædelse af konkurrencereglerne
- 10) "endelig afgørelse om overtrædelse": en afgørelse om overtrædelse truffet af en konkurrencemyndighed eller en konkurrencedomstol
- 11) "endelig afgørelse om overtrædelse": en afgørelse om overtrædelse **■**, der ikke kan ankes
- 12) "kartel": **to eller flere horisontale konkurrenter, der samordner deres **■** adfærd på et marked for at få større indtjening end ved normal konkurrence, eller som samordner deres adfærd på et marked for at udelukke virksomheder, der arbejder under normale markedsbetingelser, fra at få en markedsandel** gennem forskellige

former for praksis, som *bl.a.* fastsættelse eller koordinering af købs- eller salgspriser eller af andre forretningsbetingelser, *utilbørlig licenspraksis*, tildeling af produktions- eller salgskvoter, markedsdeling og fordeling af kunder, herunder samordning af tilbudsgivning, import- eller eksportbegrænsninger eller konkurrencebegrænsende foranstaltninger over for andre konkurrenter

- 13) "bødenedsættelsesordning": en ordning *vedrørende anvendelsen af artikel 101 i TEUF eller den tilsvarende bestemmelse i national ret*, på grundlag af hvilken en deltager i et hemmeligt kartel, uafhængigt af de øvrige virksomheder, der deltog i kartellet, samarbejder med konkurrencemyndigheden i en undersøgelse ved frivilligt at give præsentationer af sin viden om kartellet og om den rolle, den pågældende har spillet deri, til gengæld for opnåelse af fritagelse for den bøde, der pålægges kartellet, eller en nedsættelse af en sådan bøde
- 14) "virksomhedserklæring": en mundtlig eller skriftlig redegørelse, der frivilligt afgives af eller på vegne af en virksomhed til en konkurrencemyndighed, *eller en gengivelse deraf*, med en beskrivelse af virksomhedens viden om et kartel og om den rolle, den har spillet deri, og som er udarbejdet med særligt henblik på forelæggelsen for myndigheden med henblik på at opnå bødefritagelse eller bødenedsættelse efter en bødenedsættelsesordning vedrørende anvendelsen af artikel 101 i TEUF eller den tilsvarende bestemmelse i national ret; erklæringen omfatter ikke dokumenter eller oplysninger, der ville have foreligget uanset sagens behandling ved en konkurrencemyndighed ("allerede eksisterende oplysninger")
- 15) "forligsindlæg": en fremstilling, der frivilligt forelægges en konkurrencemyndighed af eller på vegne af en virksomhed, med en beskrivelse af virksomhedens bekræftelse af dens deltagelse i en overtrædelse af konkurrencereglerne og dens ansvar for denne overtrædelse, og som særligt er affattet som en formel anmodning om, at myndigheden anvender en hasteprocedure
- 16) "overpris": *forskellen* mellem den pris, der faktisk er betalt *som følge af en overtrædelse af konkurrencereglerne*, og den pris, der ville have været gældende, hvis der ikke var blevet begået en *sådan* overtrædelse
- 17) "forlig": en aftale, hvorved der udbetales erstatning efter en mindelig tvistbilæggelse
- 17a) *"direkte aftager": en direkte kunde i en virksomhed, der har overtrådt konkurrencereglerne*
- 17b) *"indirekte aftaler": en aftager af produkter eller tjenesteydelser i en virksomhed, der har overtrådt konkurrencereglerne, som ikke direkte har aftaget disse produkter fra den virksomhed, der har begået overtrædelsen.*

KAPITEL II

FREMLÆGGELSE AF BEVISER

Artikel 5

Fremlæggelse af beviser

1. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole *i en retssag vedrørende et erstatningssøgsmål ved en national domstol i Unionen på begæring af* en sagsøger, *der* har fremlagt *en velunderbygget begrundelse indeholdende* tilgængelige oplysninger og beviser, som giver rimelig grund til at antage, at han **■** har lidt skade **■**, kan pålægge sagsøgte eller tredjemand at fremlægge relevante beviser på de betingelser, der er fastsat i dette kapitel **■**. *Medlemsstaterne sikrer, at domstolene også kan pålægge sagsøgeren eller tredjemand at fremlægge beviser på sagsøgtes begæring.*

Dette stykke berører ikke nationale domstoles rettigheder og forpligtelser i henhold til forordning (EF) nr. 1206/2001.

- 1a. *Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole begærer beviser fremlagt af den nationale konkurrencemyndighed, hvis sagsøgte ikke har fremlagt de begærede beviser.*

2. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole *kan give* pålæg om fremlæggelse af *specifikke* beviser *eller kategorier af beviser, defineret så præcist og snævert som muligt på grundlag af rimeligt tilgængelige oplysninger i den velunderbyggede begrundelse, som er under modpartens eller en tredjemands kontrol, og som er nødvendige med henblik på at vurdere den skade, der er forvoldt, jf. artikel 2.*

3. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole begrænser fremlæggelsen af beviser til et omfang, der er rimeligt i forhold til formålet, *og som relaterer til et erstatningssøgsmål i Unionen*. Ved afgørelsen af, om en parts begæring om fremlæggelse er rimelig i forhold til formålet, tager de nationale domstole hensyn til *de involverede offentlige interesser og alle private parters og tredjemands legitime interesser*. De skal særligt tage hensyn til:

- a) sandsynligheden for, at den påståede overtrædelse af konkurrencereglerne har fundet sted
- aa) *behovet for at bevare effektiviteten i den offentlige håndhævelse af konkurrencereglerne*
- b) omfanget af fremlæggelsen af beviserne og omkostningerne derved, navnlig for eventuelle berørte tredjemænd, *også med henblik på at undgå "fishing expeditions"*
- c) om de beviser, der skal fremlægges, indeholder fortrolige oplysninger, særligt

om eventuelle tredjemænd, og ordningerne for beskyttelse af sådanne fortrolige oplysninger, og

- d) i de tilfælde, hvor en overtrædelse af konkurrencereglerne er ved at blive eller er blevet undersøgt af en konkurrencemyndighed, om begæringen er blevet affattet specifikt med hensyn til de dokumenters art, formål eller indhold [ ] , der er indgivet til en konkurrencemyndighed eller opbevares i denne konkurrencemyndigheds sagsakter.

4. *Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole har beføjelse til at kræve fremlæggelse af beviser, der indeholder fortrolige oplysninger, når de finder dem relevante i forbindelse med erstatningssøgsmål.* Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole *ved pålægget om fremlæggelse af disse oplysninger* råder over effektive foranstaltninger til [ ] at beskytte *sådanne* oplysninger [ ] .

5. Medlemsstaterne *sørger for, at de nationale domstole sikrer* den fulde virkning af *retten til fortrolighed mellem advokat og klient i henhold til EU-retten eller national ret, når de giver pålæg om fremlæggelse af* beviser.

Virksomhedernes interesse i at undgå erstatningssøgsmål efter en overtrædelse af konkurrencereglerne må ikke udgøre en kommerciel interesse, der er værd at beskytte.

5a. *Medlemsstaterne sørger for, at interessenter, som er i besiddelse af et dokument, der begæres fremlagt, høres, inden en national domstol giver pålæg i henhold til denne artikel om fremlæggelse af oplysninger fra de specificerede dokumenter.*

6. Medlemsstaterne sikrer, at der, for så vidt som deres domstole har beføjelser til at pålægge fremlæggelse af beviser uden at høre den person, der skal fremlægge dem, ikke kan ikendes sanktioner, hvis pålægget ikke efterkommes, medmindre den, som pålægget er rettet til, *har fået mulighed for at blive* hørt af *den nationale domstol*.

7. Beviser omfatter alle *beslaglagte* former for bevis, der kan føres for den nationale domstol, som sagen er indbragt for, navnlig dokumenter og alle andre genstande, der indeholder oplysninger, uanset på hvilket medium oplysningerne er lagret.

8. Med forbehold af den forpligtelse, der er fastsat i stk. 4, og de begrænsninger, der er fastsat i artikel 6, er denne artikel ikke til hinder for, at *medlemsstater* kan opretholde eller indføre regler, som vil føre til en mere omfattende fremlæggelse af beviser.

Artikel 6

[ ] Fremlæggelse af beviser, *der indgår* i en konkurrencemyndigheds sagsakter

1. Medlemsstaterne sikrer, at *følgende bestemmelser, med forbehold af artikel 5, finder anvendelse, når* de nationale domstole [ ] med henblik på et erstatningssøgsmål *kræver fremlæggelse af beviser i en konkurrencemyndigheds sagsakter.*

Dette kapitel berører ikke bestemmelserne og praksis i henhold til EU-

lovgivningen om aktindsigt i dokumenter.

- 1a. De nationale domstole tager ved vurderingen af proportionaliteten af et pålæg om fremlæggelse af oplysninger i henhold til kriterierne i artikel 5, stk. 3, hensyn til, om begæringen er formuleret specifikt med henblik på dokumenternes art, formål eller indhold snarere end som en uspecifik begæring vedrørende dokumenter, der er indgivet til en konkurrencemyndighed, samt hvorvidt den part, der begærer fremlæggelse, gør det i forbindelse med et erstatningssøgsmål ved en national domstol.*

Ved vurderingen af proportionaliteten af et pålæg om fremlæggelse af beviser, jf. stk. 2 og 2a, tager de nationale domstole hensyn til interessen i en effektiv offentlig håndhævelse af konkurrencereglerne.

- 2.** **■** De nationale domstole **■** kan *først* pålægge fremlæggelse af følgende kategorier af beviser, når en konkurrencemyndighed *på den ene eller den anden måde* har afsluttet sagen:
- a) *oplysninger, som blev udarbejdet af en fysisk eller juridisk person, særligt til brug for en konkurrencemyndigheds behandling af sagen*
  - b) *oplysninger, som blev udarbejdet og tilsendt parterne af en konkurrencemyndighed i forbindelse med dennes sagsbehandling*
- ba) forligstilbud, som er trukket tilbage.*
- 2a. Som hovedregel kan de nationale domstole ikke pålægge en part eller tredjemand at fremlægge nogen af følgende kategorier af beviser, uanset deres form:*
- a) *virksomhedserklæringer eller*
  - b) *forligsindlæg.*
- 2b. Når en sagsøger har fremlagt fakta og beviser, som med rimelighed kan forventes at være tilgængelige for ham, der giver en rimelig grund til at antage, at visse data eller oplysninger vedrørende et dokument, der indgår i en konkurrencemyndigheds sagsakter, og som ikke kan tilvejebringes på anden vis, er nødvendige for at vurdere skaden og støtte kravet, kan de nationale domstole, når sagsøgers krav ved en umiddelbar betragtning er velbegrundet, og med forbehold af bestemmelserne i denne artikel og i artikel 5:*
- a) *skaffe sig adgang til og analysere sådanne dokumenter*
  - b) *høre de interesserede parter, der er i besiddelse af dem, og*
  - c) *pålægge begrænset fremlæggelse af de relevante data eller dele af det pågældende dokument, der er absolut nødvendige med henblik på at give sagsøger de fornødne oplysninger til formålet på passende betingelser, der beskytter almenhedens interesse og oplysningers fortrolighed.*

3. I erstatningssøgsmål kan der, *uden at dette berører denne artikel*, til enhver tid gives pålæg om fremlæggelse af beviser fra en konkurrencemyndigheds sagsakter, som ikke falder ind under kategorierne i denne *artikel*.
- 3a. *Medlemsstaterne sørger for, at konkurrencemyndigheder eller interessenter, som er i besiddelse af et dokument af relevans for et erstatningssøgsmål, høres, inden en national domstol giver pålæg om fremlæggelse af dokumentet eller oplysninger deri i henhold til denne artikel.*

Artikel 7

Begrænsninger i anvendelsen af beviser, der udelukkende er fremskaffet ved aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter

2. Medlemsstaterne sikrer, at førelse af beviser **■** i henhold til artikel 6, stk. 2, som en fysisk eller juridisk person har fremskaffet alene ved at opnå aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter under udøvelse af sin ret til forsvar i henhold til artikel 27 i forordning (EF) nr. 1/2003 eller tilsvarende bestemmelser i national ret, først kan tillades i erstatningssøgsmål, når konkurrencemyndigheden har afsluttet sagen eller vedtaget en beslutning, jf. artikel 5 eller kapitel III i forordning (EF) nr. 1/2003.
3. Medlemsstaterne sikrer, at beviser, som en fysisk eller juridisk person har fremskaffet alene ved at opnå aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter under udøvelse af sin ret til forsvar i henhold til artikel 27 i forordning (EF) nr. 1/2003 eller tilsvarende bestemmelser i national ret, og som nærværende artikels stk. 2 ikke er til hinder for at føre, kun kan påberåbes under et erstatningssøgsmål af denne person eller af en fysisk eller juridisk person, der er indtrådt i hans rettigheder, herunder en person, der har erhvervet hans krav.

Artikel 8

Sanktioner

1. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole *reelt* kan pålægge parterne, tredjemand og deres retlige repræsentanter sanktioner i tilfælde af:
  - a) undladelse eller nægtelse af at efterkomme et pålæg fra en national domstol om fremlæggelse
  - b) tilintetgørelse af relevante beviser, *hvis ■* :
    - i) den part, der tilintetgjorde beviserne, var eller havde været part i en konkurrencemyndigheds sag med hensyn til den adfærd, erstatningssøgsmålet vedrører, eller
    - ii) den part, der tilintetgjorde beviserne, vidste eller med rimelighed burde have vidst, at der var blevet indbragt et erstatningssøgsmål for den

nationale domstol, og at beviserne var relevante for godtgørelsen af hans erstatningskrav eller understøttelsen af hans frifindelsespåstand, eller

- iii) den part, der tilintetgjorde beviserne, vidste, at beviserne var relevante for verserende eller kommende erstatningssøgsmål indbragt af eller mod den part, der tilintetgjorde beviserne
  - c) undladelse eller nægtelse af at opfylde de forpligtelser, der pålægges af en national domstol ved en afgørelse om beskyttelse af fortrolige oplysninger, eller
  - d) misbrug af rettigheder i forbindelse med fremlæggelse af beviser, der er omhandlet i dette kapitel, og af de beviser og oplysninger, der er opnået i henhold hertil, **navnlig hvis oplysninger indhentet gennem fremlæggelse formidles til tredjemænd eller anvendes i andre sager i strid med artikel 5, stk. 2, litra bb).**
2. Medlemsstaterne sørger for, at de sanktioner, der kan pålægges af nationale domstole, er effektive, står i et rimeligt forhold til overtrædelsen og har en afskrækkende virkning. De sanktioner, som de nationale domstole kan pålægge, skal, for så vidt angår adfærd udvist af en part i erstatningssøgsmålet, omfatte muligheden for at lade partens adfærd virke belastende ved bevisbedømmelsen ved for eksempel at opstille en formodning for, at det relevante spørgsmål er godtgjort, eller ved helt eller delvis at afvise påstande og modpåstande eller frifinde for dem, og muligheden for at pålægge betaling af sagsomkostninger.

KAPITEL III

RETSVIRKNINGER AF NATIONALE AFGØRELSER, FORÆLDELSESFRISTER, SOLIDARISK HÆFTELSE

Artikel 9

Retsvirkninger af nationale afgørelser

Medlemsstaterne sikrer, at når nationale domstole i erstatningssøgsmål i henhold til artikel 101 eller 102 i TEUF eller i henhold til nationale konkurrenceregler træffer afgørelse om aftaler, afgørelser eller praksis, hvorom en national konkurrencemyndighed eller **national domstol** allerede har truffet en endelig afgørelse om overtrædelse, kan de nationale domstole ikke træffe en afgørelse, der er i strid med den endelige afgørelses konstatering af en overtrædelse af konkurrencereglerne. Denne forpligtelse berører ikke rettighederne og forpligtelserne i henhold til artikel 267 i TEUF, **retten til effektive retsmidler og en retfærdig rettergang og retten til forsvar, jf. artikel 47 og 48 i chartret, samt retten til en retfærdig rettergang, jf. artikel 6 i den europæiske konvention om beskyttelse af menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder.**

Artikel 10

Forældelsesfrister

1. Medlemsstaterne fastsætter regler om forældelsesfrister for anlæggelse af erstatningssøgsmål i overensstemmelse med denne artikel. Disse regler skal fastsætte, hvornår forældelsesfristen begynder at løbe, fristens længde, og under hvilke omstændigheder fristen kan afbrydes eller suspenderes.
2. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen **■** begynder at løbe *på den sidste dag, efter* en skadelidt ved eller med rimelighed kan forventes at have kendskab til:
  - a) den adfærd, som udgjorde overtrædelsen af konkurrencereglerne
  - b) at en sådan adfærd ansås for at være en overtrædelse af *konkurrencereglerne*
  - c) at den pågældende havde lidt en skade som følge af overtrædelsen af konkurrencereglerne, og
  - d) identiteten af den overtrædende virksomhed.
3. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen først begynder at løbe fra den dato, hvor en fortsat eller gentagen overtrædelse af konkurrencereglerne ophører.
4. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen for indbringelse af et erstatningssøgsmål er mindst fem år.
5. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen suspenderes, hvis en konkurrencemyndighed tager skridt til at undersøge eller forfølge den overtrædelse af konkurrencereglerne, som erstatningssøgsmålet vedrører. Suspensionen ophører tidligst *to* år, efter at *den afgørelse, som afslutter proceduren vedrørende overtrædelsen eller den påståede* overtrædelse af konkurrencereglerne, er blevet endelig. **■**

Artikel 11

Solidarisk hæftelse

1. Medlemsstaterne sikrer, at virksomheder, der har overtrådt konkurrencereglerne ved deres fælles adfærd hæfter solidarisk for skader, som er forvoldt ved overtrædelsen af konkurrencereglerne: Hver enkelt af disse virksomheder er forpligtet til at opfylde det fulde krav om erstatning for skaden, og skadelidte har ret til at kræve det fulde krav om erstatning dækket af enhver af de overtrædende virksomheder, indtil han har fået dækket det fulde krav.

Hvis virksomheden er en lille eller mellemstor virksomhed i henhold til definitionen i Kommissionens henstilling C(2003)1422¹, ikke har ført an i eller

---

¹ Kommissionens henstilling af 6. maj 2003 om definitionen af mikrovirksomheder, små og mellemstore virksomheder (EUT L 124 af 20.5.2003, s. 36).

tilskyndet til andre virksomheders overtrædelse af konkurrencereglerne, og har påvist, at dens relative ansvar for den skade, der er lidt som følge af overtrædelsen, udgør mindre end 5 % af den samlede skade, er den kun erstatningsansvarlig over for sine direkte eller indirekte aftagere.

2. Medlemsstaterne sikrer, at en virksomhed, som en konkurrencemyndighed har indrømmet bødefritagelse efter en bødenedsættelsesordning, kun er erstatningsansvarlig over for andre skadelidte end sine direkte eller indirekte aftagere eller leverandører, hvis disse skadelidte dokumenterer, at de er ude af stand til at opnå fuld erstatning fra de andre virksomheder, der var involveret i den samme overtrædelse af konkurrencereglerne.
3. Medlemsstaterne sikrer, at en virksomhed, der har overtrådt reglerne, kan kræve et bidrag fra enhver anden virksomhed, der har overtrådt reglerne, og at dette beløb fastsættes i lyset af deres respektive ansvar for den skade, der er forvoldt som følge af overtrædelsen af konkurrencereglerne. Størrelsen af bidraget fra en virksomhed, som en konkurrencemyndighed har indrømmet bødefritagelse i henhold til en bødenedsættelsesordning, må ikke overstige værdien af den skade, som virksomheden har forvoldt for sine egne direkte eller indirekte aftagere eller leverandører.
4. Medlemsstaterne sikrer, i det omfang overtrædelsen af konkurrencereglerne har forvoldt skade for andre skadelidte end den overtrædende virksomheds direkte eller indirekte aftagere eller leverandører, at størrelsen af det bidrag, som kræves af den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, fastsættes i lyset af dens relative ansvar for skaden.

KAPITEL IV

OVERVÆLTNING AF OVERPRISER

Artikel 12

Overvæltningsanbringendet

1. Medlemsstaterne sikrer, at sagsøgte under et erstatningssøgsmål til støtte for sin frifindelsepåstand kan påberåbe sig, at den, der har rejst erstatningskravet, har overvæltet hele eller en del af overprisen som følge af overtrædelsen af konkurrencereglerne, *medmindre sagsøgeren ikke har oplevet tabt fortjeneste*. Bevisbyrden for overvæltningen skal påhvile sagsøgte, *der med rimelighed kan kræve oplysninger fremlagt af sagsøgte. Sagsøgte må ikke pålægges at betale mere end værdien af det samlede beløb for den skade, der er lidt som følge af overtrædelsen.*
  - 1a. *Medlemsstaterne sikrer, at den nationale domstol har beføjelse til at ansætte, hvilken andel af denne overpris der er blevet overvæltet.*
2. I det omfang, overprisen er blevet overvæltet på personer i det næste led i forsyningskæden, for hvilke det juridisk set er umuligt at kræve erstatning for den

skade, de har lidt, må sagsøgte ikke kunne påberåbe sig det anbringende, der er omhandlet i stk. 1.

Artikel 13

Indirekte aftagere

1. Medlemsstaterne sikrer, at hvis erstatningskravets beståen eller erstatningens størrelse afhænger af, om - og i hvilket omfang - der er sket overvæltning af en overpris, **med forbehold af den handelsmæssige formodning, at prisstigninger væltes nedad i forsyningskæden**, påhviler bevisbyrden for overvæltningen og dens omfang skadelidte under et erstatningssøgsmål, **som med rimelighed kan kræve fremlæggelse af oplysninger af sagsøgte**.
2. I den situation, der er omhandlet i stk. 1, kan den indirekte aftager anses for at have bevist, at der er sket overvæltning på ham, hvis han har godtgjort, at:
  - a) sagsøgte har begået en overtrædelse af konkurrencereglerne
  - b) overtrædelsen af konkurrencereglerne medførte en overpris for sagsøgtes direkte aftager, og
  - c) han har købt de varer eller tjenesteydelser, der var genstand for overtrædelsen af konkurrencereglerne, eller har købt varer eller tjenesteydelser, der hidrører fra eller indeholdt de varer eller tjenesteydelser, der var genstand for overtrædelsen.

Medlemsstaterne sikrer, at deres nationale domstole har beføjelse til at ansætte, hvilken andel af **overprisen** der er blevet overvæltet **til den indirekte aftager**. **De nationale domstole kan hente hjælp i klare, enkle og omfattende retningslinjer, der udstedes af Kommissionen**.

Dette stykke griber ikke ind i den overtrædende virksomheds ret til at godtgøre, at overprisen ikke eller ikke fuldt ud blev overvæltet på den indirekte aftager.

Artikel 14

Tabt fortjeneste og overtrædelse af konkurrencereglerne i leveranceledet

1. Bestemmelserne i dette kapitel griber ikke ind i **nogen skadelidts** ret til at kræve erstatning for tabt fortjeneste, **det lidte tab og betaling af renter, når skadelidte er blevet påført tab**.
2. Medlemsstaterne sikrer, at reglerne i dette kapitel finder tilsvarende anvendelse, når overtrædelsen af konkurrencereglerne vedrører leverancer til en overtrædende virksomhed.

Artikel 15

Erstatningssøgsmål med sagsøgere fra forskellige led i forsyningskæden

1. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole, for hvilke der indbringes erstatningssøgsmål, i vurderingen af, om bevisbyrden, jf. artikel **12 og 13**, er løftet, tager behørigt hensyn til
  - a) erstatningssøgsmål, der vedrører den samme overtrædelse af konkurrencereglerne, men som er indbragt af sagsøgere fra andre led i forsyningskæden, eller
  - b) domme afsagt i disse søgsmål

ba) eventuelle relevante resultater af offentlige konkurrencesager.
2. Denne artikel berører ikke de nationale domstoles rettigheder og forpligtelser i henhold til artikel 30 i forordning (EU) nr. 1215/2012.

KAPITEL V

TABSOPGØRELSE

Artikel 16

Tabsopgørelse

1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbindelse med ulovlig kartelvirksomhed gælder en formodning om, at overtrædelsen har været tabsvoldende **på markedet**. Den overtrædende virksomhed skal have ret til at tilbagevise denne formodning.
2. Medlemsstaterne sikrer, at den bevisbyrde og det **krav til bevisstyrke** , der gælder med henblik på udarbejdelse af tabsopgørelsen, ikke gør det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at gøre retten til erstatning gældende. Medlemsstaterne fastsætter, at deres nationale domstole har beføjelse til at ansætte tabets størrelse, **hvis sagsøger ikke er i stand til direkte at bevise det lidte tabs størrelse. De nationale konkurrencemyndigheder giver vejledning om kvantificering af skaden, hvis der anmodes herom.**

KAPITEL VI

MINDELIG TVISTBILÆGGELSE

Artikel 17

Opsættende virkning af mindelig tvistbilæggelse

1. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen for at indbringe et erstatningssøgsmål suspenderes, mens den mindelige tvistbilæggelse pågår. Suspensionen af

forældelsesfristen gælder kun for de parter, der er eller har været involveret i mindelig tvistbilæggelse.

2. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole, for hvilke der er indbragt et erstatningssøgsmål, kan udsætte sagen, hvis parterne i sagen deltager i mindelig tvistbilæggelse vedrørende det krav, det pågældende erstatningssøgsmål vedrører.
  - 2a. *Den i stk. 2 omhandlede suspension må ikke vare længere end et år.*
  - 2b. *Efter indgåelsen af et mindeligt forlig kan konkurrencemyndigheden tage hensyn til erstatning, der er betalt forud for afgørelsen, som en formildende omstændighed ved fastsættelsen af bøder.*

Artikel 18

Virkning af forlig på senere erstatningssøgsmål

1. Medlemsstaterne sikrer, at skadelidtes krav efter forlig reduceres med den andel af skaden påført den skadelidte ved overtrædelsen, som påhviler de virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og har indgået forliget. Virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen, men ikke har indgået forliget, kan ikke kræve bidrag fra virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og har indgået forliget, til dækning af den resterende del af kravet. Kun hvis de virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og ikke har indgået forliget, ikke er i stand til at betale den erstatning, som svarer til den resterende del af kravet, kan virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og har indgået forliget, pålægges at betale erstatning til den skadelidte, der har indgået forliget, ***medmindre dette udtrykkeligt er udelukket i betingelserne for den mindelige tvistbilæggelse.***
2. Ved fastsættelsen af bidraget fra hver virksomhed, der har medvirket i overtrædelsen, tager de nationale domstole hensyn til tidligere forlig, hvori den pågældende overtrædende virksomhed har deltaget.

KAPITEL VII

AFSLUTTENDE BESTEMMELSER

Artikel 19

Revision

Kommissionen tager dette direktiv op til revision og aflægger beretning til Europa-Parlamentet og Rådet senest den [...] [*] [EUT: Indsæt venligst datoen: **fire år** efter datoen for dette direktivs ikrafttræden].

Om nødvendigt ledsages revisionen af et forslag til en retsakt. Kommissionen anmodes om i sit forslag at tage højde for, at tidlige tilbud om at afgøre erstatningssøgsmål for overtrædelser af konkurrencereglerne – inden en konkurrencemyndighed er blevet opmærksom på en overtrædelse – som rettidigt kommunikerer til den pågældende konkurrencemyndighed, kan være en formildende omstændighed ved fastsættelsen af

sanktioner i henhold til konkurrencereglerne.

Artikel 20

Gennemførelse

1. Medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv senest den ...* [EUT: Indsæt venligst datoen: to år efter datoen for dette direktivs ikrafttræden]. De tilsender straks Kommissionen disse love og bestemmelser.

Lovene og bestemmelserne skal ved vedtagelsen indeholde en henvisning til dette direktiv eller skal ved offentliggørelsen ledsages af en sådan henvisning. De nærmere regler for henvisningen fastsættes af medlemsstaterne.

2. Medlemsstaterne meddeler Kommissionen teksten til de vigtigste nationale retsfor skrifter, som de udsteder på det område, der er omfattet af dette direktiv.

Artikel 20a

Overgangsperiode

De love og administrative bestemmelser, som medlemsstaterne vedtager i henhold til artikel 20, finder ikke anvendelse på overtrædelser af konkurrencereglerne, der er genstand for et verserende erstatningsøgsmål ved en national domstol på eller før datoen for dette direktivs ikrafttræden.

Artikel 21

Ikrafttræden og overgangsbestemmelse for verserende sager

Dette direktiv træder i kraft på tyvendedagen efter offentliggørelsen i Den Europæiske Unions Tidende.

Artikel 22

Adressater

Dette direktiv er rettet til medlemsstaterne.

Udfærdiget i ...

På Europa-Parlamentets vegne   *På Rådets vegne*

27.1.2014

UDTALELSE FRA RETSUDVALGET(*)

til Økonomi- og Valutaudvalget

om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om visse bestemmelser om søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceregler
(COM(2013)0404 – C7-0170/2013 – 2013/0185(COD))

Ordfører for udtalelse (*): Bernhard Rapkay

(*) Procedure med associerede udvalg – forretningsordenens artikel 50

KORT BEGRUNDELSE

Den eventuelle indførelse af fælles regler for erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelser af konkurrencereglerne er blevet drøftet i næsten et årti. Kommissionens forslag til direktiv hilses derfor velkommen, da det kan hjælpe forbrugerne og de små og mellemstore virksomheder med retmæssigt at fremsætte krav om erstatning for skader, der er forårsaget af overtrædelser af konkurrencereglerne. Manglen på nationale regler til behørig regulering af erstatningssøgsmål, men også forskellene mellem de nationale lovgivninger skaber en situation, hvor hverken ofrene for overtrædelser af konkurrencereglerne eller dem, der overtræder reglerne, stilles på lige fod. Dette kan i øvrigt medføre en konkurrencemæssig fordel for virksomheder, der har overtrådt artikel 101 eller 102 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF), men som ikke er etableret eller ikke driver virksomhed i en medlemsstat, hvis lovgivning er gunstig for sagsøgere. Disse forskellige regler for erstatningsansvar kan skade konkurrencen og være til hinder for et velfungerende indre marked. Ordføreren glæder sig derfor over Kommissionens forslag om at lette adgangen til domstolsprøvelse og give ofrene mulighed for at få erstatning.

Ordføreren støtter i princippet bødenedsættelsesordninger, da de kan gøre det muligt at opdage overtrædelser, og mener, at virksomhederne ikke bør afskrækkes fra at indgå i samarbejde. Sådanne programmer bør imidlertid ikke beskytte virksomheder mere end nødvendigt. De bør især ikke fritage de parter, der overtræder reglerne, fra at skulle betale erstatning til ofrene eller føre til urimelig beskyttelse af oplysninger, som de sagsøgende har behov for som bevis for at kunne indbringe et erstatningssøgsmål.

Ordføreren støtter ligeledes, at indgåelsen af forlig fremmes, men understreger samtidig, at disse bør foregå på fuldstændig frivillig basis. For at gøre det lettere at indgå retfærdige forlig bør sagsøgere have mulighed for i den førretlige fase at skaffe oplysninger om omfanget af skaden eller tabet fra de kompetente nationale eller europæiske myndigheder.

Det er afgørende at kunne skaffe beviser for at kunne udnytte klagemulighederne. Ordføreren finder det derfor afgørende, at de bestemmelser, Kommissionen har foreslået, skærpes yderligere, så der gives mulighed for behørig adgang – under retsligt tilsyn – til de oplysninger, der er relevante og nødvendige for det pågældende søgsmål. Ordføreren finder, at der, til trods for at visse dokumenttyper eller visse typer af oplysninger i dokumenterne kræver fortrolighed, ikke er nogen dokumenttyper, der som sådan bør udelukkes fra en vurdering af, hvorvidt de bør fremlægges.

Under tidligere drøftelser om, hvorledes sagsøgernes retsstilling kan styrkes, er kollektive søgsmål blevet præsenteret som en måde at fremme ligestilling af parterne i erstatningstvister. Ordføreren finder, at bibeholdelse eller indførelse af sådanne mekanismer bør fremmes, selv hvis de ikke gøres obligatoriske for medlemsstaterne, men han mener samtidig, at det er vigtigt at undgå visse praksisser som for eksempel at stille krav om, at ofrene udtrykkeligt skal fravælge et kollektivt søgsmål, eller at tillade advokatsalærer, der fastsættes i forhold til sagens udfald, eller erstatninger, der har karakter af straf.

ÆNDRINGSFORSLAG

Retsudvalget opfordrer Økonomi- og Valutaudvalget, som er korresponderende udvalg, til at tage hensyn til følgende ændringsforslag:

Ændringsforslag 1

Forslag til direktiv Betragtning 4

Kommissionens forslag

(4) Denne ret til erstatning efter EU-retten for tab forårsaget af overtrædelse af kartel- og monopolregler indebærer, at hver enkelt medlemsstat skal have procedureregler, der sikrer en reel udøvelse af denne ret. Behovet for effektive processuelle retsmidler følger også af retten til effektiv retsbeskyttelse, jf. artikel 47, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder⁵³ og artikel 19, stk. 1, andet afsnit, i traktaten om Den Europæiske Union.

Ændringsforslag

(4) Denne ret til erstatning efter EU-retten for tab forårsaget af overtrædelse af kartel- og monopolregler indebærer, at hver enkelt medlemsstat skal have procedureregler, der sikrer en reel udøvelse af denne ret. Behovet for effektive processuelle retsmidler følger også af retten til effektiv retsbeskyttelse, jf. artikel 47, stk. 1, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder⁵³ og artikel 19, stk. 1, andet afsnit, i traktaten om Den Europæiske Union. ***Medlemsstaterne bør sikre en effektiv retsbeskyttelse på de***

---

⁵³EUT C 326 af 26.10.2012, s. 391

---

⁵³ EUT C 326 af 26.10.2012, s. 391.

Ændringsforslag 2

Forslag til direktiv Betragtning 5

Kommissionens forslag

(5) For at sikre en effektiv offentlig **og privat** håndhævelse **af** konkurrencereglerne **er** det nødvendigt at regulere, hvordan de to former for håndhævelse koordineres, f.eks. forholdene vedrørende aktindsigt i dokumenter hos konkurrencemyndighederne. En sådan koordinering på EU-plan vil også medføre, at divergerende regler, der kunne skade et velfungerende indre marked, undgås.

Ændringsforslag

(5) For at sikre **effektive civile håndhævelsesforanstaltninger** og en effektiv offentlig håndhævelse **via konkurrencemyndighederne skal begge redskaber kunne fungere sammen, således at** konkurrencereglerne **kan blive så effektive som muligt**. Det **er** nødvendigt at regulere, hvordan de to former for håndhævelse koordineres, f.eks. forholdene vedrørende aktindsigt i dokumenter hos konkurrencemyndighederne. En sådan koordinering på EU-plan vil også medføre, at divergerende regler, der kunne skade et velfungerende indre marked, undgås.

Ændringsforslag 3

Forslag til direktiv Betragtning 7

Kommissionens forslag

(7) Virksomheder, der er etableret og er aktive i flere medlemsstater, er underlagt proceduremæssige regler, som i væsentlig grad indvirker på, i hvor høj grad de kan drages til ansvar for overtrædelser af konkurrencereglerne. Denne ulige håndhævelse af retten til erstatning i medfør af EU-retten kan medføre en konkurrencefordel for nogle virksomheder, der har overtrådt traktatens artikel 101 eller

Ændringsforslag

(7) Virksomheder, der er etableret og er aktive i flere medlemsstater, er underlagt proceduremæssige regler, som i væsentlig grad indvirker på, i hvor høj grad de kan drages til ansvar for overtrædelser af konkurrencereglerne. Denne ulige håndhævelse af retten til erstatning i medfør af EU-retten kan medføre en konkurrencefordel for nogle virksomheder, der har overtrådt traktatens artikel 101 eller

102, og en hindring for udøvelsen af retten til etablering og levering af varer eller tjenesteydelser i de medlemsstater, hvor retten til erstatning håndhæves mere effektivt. **Som sådan kan** de forskellige ansvarsordninger, der er gældende i medlemsstaterne, få negative virkninger for både konkurrencen og et velfungerende indre marked.

102, og en hindring for udøvelsen af retten til etablering og levering af varer eller tjenesteydelser i de medlemsstater, hvor retten til erstatning håndhæves mere effektivt. **Da** de forskellige ansvarsordninger, der er gældende i medlemsstaterne, **kan** få negative virkninger for både konkurrencen og et velfungerende indre marked, **er det derfor hensigtsmæssigt at basere direktivet på et dobbelt retsgrundlag i form af artikel 103 og 114 i TEUF.**

Begrundelse

De argumenter, der fremføres i betragtningen, fører rent logisk til den konklusion, at der er behov for at basere direktivet på et dobbelt retsgrundlag i form af artikel 103 og 114 i TEUF, hvilket bør fremgå klart og tydeligt.

Ændringsforslag 4

Forslag til direktiv Betragtning 8

Kommissionens forslag

(8) Det er derfor nødvendigt at sikre mere lige konkurrencevilkår for virksomheder, der opererer på det indre marked, og at forbedre forbrugernes vilkår med hensyn til at udøve de rettigheder, de har i kraft af det indre marked. Det er også hensigtsmæssigt at øge retssikkerheden og mindske forskellene mellem medlemsstaterne med hensyn til de nationale regler om erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelse af EU's konkurrenceregler og de nationale konkurrenceregler, når den anvendes parallelt med EU's konkurrenceregler. En tilnærmelse af disse regler vil også bidrage til at forhindre, at der opstår større forskelle mellem medlemsstaternes regler om erstatningssøgsmål i konkurrencesager.

Ændringsforslag

(8) Det er derfor nødvendigt, **også i betragtning af at overtrædelser af konkurrencereglerne i stor målestok ofte foregår på tværs af grænserne**, at sikre mere lige konkurrencevilkår for virksomheder, der opererer på det indre marked, og at forbedre forbrugernes vilkår med hensyn til at udøve de rettigheder, de har i kraft af det indre marked. Det er også hensigtsmæssigt at øge retssikkerheden og mindske forskellene mellem medlemsstaterne med hensyn til de nationale regler om erstatningssøgsmål i forbindelse med overtrædelse af EU's konkurrenceregler og de nationale konkurrenceregler, når den anvendes parallelt med EU's konkurrenceregler. En tilnærmelse af disse regler vil også bidrage til at forhindre, at der opstår større forskelle mellem medlemsstaternes regler

om erstatningssøgsmål i konkurrencesager.

Begrundelse

Storstilede overtrædelser af konkurrencereglerne vil typisk ikke være begrænset til én medlemsstat alene, men derimod have grænseoverskridende virkninger, der berører samhandelen mellem medlemsstaterne og derved også det indre markeds funktion.

Ændringsforslag 5

Forslag til direktiv Betragtning 13

Kommissionens forslag

(13) Bevismateriale er et vigtigt element ved anlæggelse af sag om erstatning for overtrædelse af de nationale konkurrenceregler eller EU's konkurrenceregler. Da tvister om karteller og monopoler er kendetegnet ved en informationsasymmetri, bør det sikres, at skadelidte får ret til at kræve fremlæggelse af bevismateriale af relevans for deres krav, **uden at de behøver at angive de konkrete beviser**. For at sikre ligestilling af parterne bør disse midler også være til rådighed for sagsøgte under erstatningssøgsmål, således at de kan anmode de pågældende skadelidte om fremlæggelse af beviser. De nationale domstole kan også kræve, at tredjemand skal fremlægge beviser. Såfremt den nationale domstol agter at kræve, at Kommissionen skal fremlægge beviser, finder princippet om loyalt samarbejde mellem Den Europæiske Union og medlemsstaterne (artikel 4, stk. 3, i TEU) og artikel 15, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003 anvendelse, hvad angår anmodninger om oplysninger.

Ændringsforslag

(13) Bevismateriale er et vigtigt element ved anlæggelse af sag om erstatning for overtrædelse af de nationale konkurrenceregler eller EU's konkurrenceregler. Da tvister om karteller og monopoler er kendetegnet ved en informationsasymmetri, bør det sikres, at skadelidte får ret til at kræve fremlæggelse af bevismateriale af relevans for deres krav. For at sikre ligestilling af parterne bør disse midler også være til rådighed for sagsøgte under erstatningssøgsmål, således at de kan anmode de pågældende skadelidte om fremlæggelse af beviser. De nationale domstole kan også kræve, at tredjemand skal fremlægge beviser. Såfremt den nationale domstol agter at kræve, at Kommissionen skal fremlægge beviser, finder princippet om loyalt samarbejde mellem Den Europæiske Union og medlemsstaterne (artikel 4, stk. 3, i TEU) og artikel 15, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003 anvendelse, hvad angår anmodninger om oplysninger.

Ændringsforslag 6

Forslag til direktiv Betragtning 14

Kommissionens forslag

(14) Relevante beviser bør fremlægges efter rettens afgørelse og efter streng domstolskontrol, især med hensyn til nødvendigheden og proportionaliteten af fremlæggelsen. Det følger af kravet om proportionalitet, at begæring om fremlæggelse kun kan blive imødekommet, når en skadelidt på grundlag af forhold, som med rimelighed kan forventes er tilgængelige for ham, har sandsynliggjort, at den pågældende part har lidt en skade, der er forvoldt af sagsøgte. ***Begæringen om fremlæggelse bør henvise til kategorier af bevismateriale, der er så præcise og begrænsede som muligt på grundlag af de foreliggende faktiske omstændigheder.***

Ændringsforslag 7

Forslag til direktiv Betragtning 15

Kommissionens forslag

(15) Kravet om proportionalitet bør også nøje vurderes, hvis fremlæggelsen risikerer at ødelægge en konkurrencemyndigheds undersøgelsesstrategi ved at afsløre, hvilke dokumenter der indgår i sagsakterne, eller have en negativ indflydelse på, hvordan virksomhederne samarbejder med konkurrencemyndigheden. ***Begæringen om fremlæggelse bør derfor ikke anses for rimelig, når den drejer sig om generel fremlæggelse af dokumenterne i en konkurrencemyndigheds sagsakter vedrørende en bestemt sag eller af***

Ændringsforslag

(14) Relevante beviser bør fremlægges efter rettens afgørelse og efter streng domstolskontrol, især med hensyn til nødvendigheden og proportionaliteten af fremlæggelsen. Det følger af kravet om proportionalitet, at begæring om fremlæggelse kun kan blive imødekommet, når en skadelidt på grundlag af forhold, som med rimelighed kan forventes er tilgængelige for ham, har sandsynliggjort, at den pågældende part har lidt en skade, der er forvoldt af sagsøgte.

Ændringsforslag

(15) Kravet om proportionalitet bør også nøje vurderes, hvis fremlæggelsen risikerer at ødelægge en konkurrencemyndigheds undersøgelsesstrategi ved at afsløre, hvilke dokumenter der indgår i sagsakterne, eller have en negativ indflydelse på, hvordan virksomhederne samarbejder med konkurrencemyndigheden.

dokumenter forelagt af en part i forbindelse med en bestemt sag. Så omfattende begæringer om fremlæggelse ville heller ikke være i overensstemmelse med den anmodende parts forpligtelse til at specificere kategorier af bevismateriale så præcist og snævert som muligt.

Der bør lægges særlig vægt på at forhindre enhver type af begæringer, der sigter mod "fishing expeditions".

Begrundelse

Kræver ingen nærmere forklaring.

Ændringsforslag 8

Forslag til direktiv Betragtning 17

Kommissionens forslag

(17) Mens relevante beviser, der indeholder forretningshemmeligheder eller andre fortrolige oplysninger, i princippet bør være tilgængelige i erstatningssøgsmål, er der et behov for at yde en passende beskyttelse af disse fortrolige oplysninger. De nationale domstole bør derfor råde over en lang række foranstaltninger for at beskytte sådanne fortrolige oplysninger mod at blive fremlagt under sagen. Disse foranstaltninger kan omfatte muligheden for afholdelse af retsmøder for lukkede døre, begrænsning af den personkreds, der er berettiget til at se beviserne, og udpegelse af sagkyndige til at udarbejde sammendrag af oplysningerne i aggregeret eller på anden måde ikke-fortrolig form. Foranstaltninger til beskyttelse af forretningshemmeligheder og andre fortrolige oplysninger bør ikke *i praksis* forhindre, at erstatningskrav kan gøres gældende.

Ændringsforslag

(17) Mens relevante beviser, der indeholder forretningshemmeligheder eller andre fortrolige oplysninger, i princippet bør være tilgængelige i erstatningssøgsmål, er der et behov for at yde en passende beskyttelse af disse fortrolige oplysninger. De nationale domstole bør derfor råde over en lang række foranstaltninger for at beskytte sådanne fortrolige oplysninger mod at blive fremlagt under sagen. Disse foranstaltninger kan omfatte muligheden for *sletning af følsomme oplysninger i et dokument*, afholdelse af retsmøder for lukkede døre, begrænsning af den personkreds, der er berettiget til at se beviserne, og udpegelse af sagkyndige til at udarbejde sammendrag af oplysningerne i aggregeret eller på anden måde ikke-fortrolig form. Foranstaltninger til beskyttelse af forretningshemmeligheder og andre fortrolige oplysninger bør *imidlertid* ikke forhindre, at erstatningskrav kan gøres gældende.

Begrundelse

Såfremt dokumenter indeholder følsomme oplysninger, såsom oplysninger om tredjeparter, der ikke er relevante for proceduren, kan de slettes. Om nødvendigt kan retssager afholdes for lukkede døre for at beskytte særligt følsomme oplysninger.

Ændringsforslag 9

Forslag til direktiv Betragtning 19

Kommissionens forslag

(19) Bødenedsættelsesordninger og forligsprocedurer er vigtige redskaber i den offentlige håndhævelse af EU's konkurrenceregler, da de bidrager til opdagelse, effektiv retsforfølgning og sanktionering af de alvorligste overtrædelser af konkurrencereglerne. Virksomheder kan blive afskrækket fra at samarbejde i denne forbindelse, hvis fremlæggelse af dokumenter, de **kun** har udarbejdet til dette formål, kan risikere at **blive ringere stillet** med hensyn til erstatningsansvaret end de virksomheder, der har medvirket i overtrædelser, men ikke samarbejder med konkurrencemyndighederne. For at sikre, at virksomhederne er villige til at afgive frivillige erklæringer, hvori de **anerkender deres deltagelse i en overtrædelse af EU's eller de nationale konkurrenceregler**, til en konkurrencemyndighed inden for rammerne af en bødenedsættelsesordning eller en forligsprocedure, bør denne form for erklæringer undtages fra kravet om fremlæggelse af beviser.

Ændringsforslag

(19) Bødenedsættelsesordninger og forligsprocedurer er vigtige redskaber i den offentlige håndhævelse af EU's konkurrenceregler, da de bidrager til opdagelse, effektiv retsforfølgning og sanktionering af de alvorligste overtrædelser af konkurrencereglerne. Virksomheder kan blive afskrækket fra at samarbejde i denne forbindelse, hvis fremlæggelse af dokumenter, de **udelukkende** har udarbejdet til dette formål, kan risikere at **stille dem ringere** med hensyn til erstatningsansvaret end de virksomheder, der **også** har medvirket i overtrædelser, men ikke samarbejder med konkurrencemyndighederne. For at sikre, at virksomhederne er villige til at afgive frivillige erklæringer, hvori de til en konkurrencemyndighed inden for rammerne af en bødenedsættelsesordning eller en forligsprocedure **erkender deres deltagelse i en overtrædelse af EU's eller de nationale konkurrenceregler**, bør **domstolene tage stilling til**, om denne form for erklæringer **bør** undtages fra kravet om fremlæggelse af beviser.

Ændringsforslag 10

Forslag til direktiv Betragtning 26

Kommissionens forslag

(26) Nationale regler om forældelsesfristens begyndelse, længde, suspension og afbrydelse bør ikke være unødigt til hinder for indbringelse af erstatningssøgsmål. Dette er særlig vigtigt i forbindelse med søgsmål, som bygger på, at konkurrencemyndigheden eller en prøvelsesinstans har fastslået, at der foreligger en overtrædelse. Med henblik herpå skal skadelidte stadig kunne indbringe et erstatningssøgsmål, efter at en konkurrencemyndighed har behandlet sagen, med henblik på at håndhæve de nationale konkurrenceregler og EU's konkurrenceregler.

Ændringsforslag

(26) Nationale regler om forældelsesfristens begyndelse, længde, suspension og afbrydelse bør ikke være unødigt til hinder for indbringelse af erstatningssøgsmål. Dette er særlig vigtigt i forbindelse med søgsmål, som bygger på, at konkurrencemyndigheden eller en prøvelsesinstans har fastslået, at der foreligger en overtrædelse. Med henblik herpå skal skadelidte stadig kunne indbringe et erstatningssøgsmål, efter at en konkurrencemyndighed har behandlet sagen, med henblik på at håndhæve de nationale konkurrenceregler og EU's konkurrenceregler. ***Medlemsstaterne bør have mulighed for at fastholde eller indføre absolutte, alment gældende forældelsesfrister.***

Ændringsforslag 11

Forslag til direktiv Betragtning 28

Kommissionens forslag

(28) Virksomheder, der samarbejder med konkurrencemyndighederne under en bødenedsættelsesordning, spiller en central rolle i afsløringen af overtrædelser begået i form af hemmelige karteldannelser og i at bringe disse overtrædelser til ophør, hvilket ofte begrænser de skader, som kunne være forvoldt, hvis overtrædelsen var fortsat. ***Det er derfor hensigtsmæssigt at fastsætte, at virksomheder, der har opnået bødefritagelse fra en konkurrencemyndighed efter en bødenedsættelsesordning, beskyttes mod i urimeligt omfang at blive udsat for erstatningskrav under hensyntagen til, at afgørelsen fra den konkurrencemyndighed, som fastslår, at***

Ændringsforslag

(28) Virksomheder, der samarbejder med konkurrencemyndighederne under en bødenedsættelsesordning, spiller en central rolle i afsløringen af overtrædelser begået i form af hemmelige karteldannelser og i at bringe disse overtrædelser til ophør, hvilket ofte begrænser de skader, som kunne være forvoldt, hvis overtrædelsen var fortsat. Såfremt et kartel har forvoldt skade på andre end de overtrædende virksomheders kunder eller leverandører, bør bidraget fra den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, ikke overstige denne virksomheds andel af ansvaret for den skade, som kartellet har forvoldt. Fastsættelsen af denne andel bør ske efter de samme regler som dem, der anvendes til

der foreligger en overtrædelse, kan blive endelig i forhold til den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, inden den bliver endelig for andre virksomheder, der ikke har opnået bødefritagelse. En virksomhed, som har opnået bødefritagelse, bør derfor i princippet fritages fra solidarisk ansvar for hele skaden, og virksomhedens bidrag bør ikke overstige det beløb for skade, som er forvoldt den pågældende virksomheds egne direkte eller indirekte aftagere eller, i tilfælde af et indkøbskartel, hans direkte eller indirekte leverandører. Såfremt et kartel har forvoldt skade på andre end de overtrædende virksomheders kunder eller leverandører, bør bidraget fra den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, ikke overstige denne virksomheds andel af ansvaret for den skade, som kartellet har forvoldt. Fastsættelsen af denne andel bør ske efter de samme regler som dem, der anvendes til at fastsætte de overtrædende virksomheders individuelle bidrag (betragtning (27) ovenfor). En virksomhed, som har opnået bødefritagelse, bør kun være fuldt ansvarlig over for andre skadelidte end sine direkte eller indirekte aftagere og leverandører, hvis de ikke er i stand til at opnå fuld erstatning fra de andre overtrædende virksomheder.

at fastsætte de overtrædende virksomheders individuelle bidrag (betragtning (27) ovenfor). En virksomhed, som har opnået bødefritagelse, bør kun være fuldt ansvarlig over for andre skadelidte end sine direkte eller indirekte aftagere og leverandører, hvis de ikke er i stand til at opnå fuld erstatning fra de andre overtrædende virksomheder.

Ændringsforslag 12

Forslag til direktiv

Artikel 1 – stk. 1

Kommissionens forslag

1. Dette direktiv fastsætter visse regler, der er nødvendige for at sikre, at enhver, som har lidt skade på grund af **en overtrædelse af** traktatens artikel 101 eller 102 eller af de nationale konkurrenceregler, effektivt kan **gøre retten til** fuld erstatning for denne skade **gældende**. Det indeholder også

Ændringsforslag

1. Dette direktiv fastsætter visse regler, der er nødvendige for at sikre, at enhver, som har lidt skade på grund af, **at en virksomhed eller koncern har overtrådt** traktatens artikel 101 eller 102 eller de nationale konkurrenceregler, effektivt kan **kræve** fuld erstatning for denne skade **af de**

regler om fremme af ufordrejet konkurrence på det indre marked og fjernelse af hindringerne for det indre markeds funktion ved at sikre ensartet beskyttelse i hele Unionen for alle, som har lidt en sådan skade.

parter, der har begået overtrædelsen. Det indeholder også regler om fremme af ufordrejet konkurrence på det indre marked og fjernelse af hindringerne for det indre markeds funktion ved at sikre ensartet beskyttelse i hele Unionen for alle, som har lidt en sådan skade.

Ændringsforslag 13

Forslag til direktiv Artikel 2 – stk. 1

Kommissionens forslag

1. Enhver, som har lidt skade på grund af en overtrædelse af de EU's eller de nationale konkurrenceregler, skal kunne kræve fuld erstatning for denne skade.

Ændringsforslag

1. Enhver, som har lidt skade på grund af en overtrædelse af EU's eller de nationale konkurrenceregler, skal kunne kræve fuld erstatning for denne skade **af de parter, der har begået overtrædelsen i en direkte privat sag eller en privat følgesag.**

Ændringsforslag 14

Forslag til direktiv Artikel 4 – stk. 1 – nr. 2

Kommissionens forslag

2. "nationale konkurrenceregler": bestemmelser i national lovgivning, som overvejende forfølger de samme mål som artikel 101 og 102 i traktaten, og som anvendes på samme sag og parallelt med EU's konkurrenceregler i henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003

Ændringsforslag

2. "nationale konkurrenceregler": bestemmelser i national lovgivning, som overvejende forfølger de samme mål som artikel 101 og 102 i traktaten, og som anvendes på samme sag og parallelt med EU's konkurrenceregler i henhold til artikel 3, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003.
Denne definition finder ikke anvendelse på national lovgivning, der pålægger fysiske personer strafferetlige sanktioner, medmindre sådanne sanktioner er den måde, hvorpå de konkurrenceregler, der finder anvendelse på virksomheder, håndhæves.

Begrundelse

Det er vigtigt at tage højde for de strafferetlige bestemmelser, der findes i nogle medlemsstater. Ordlyden fra betragtning 8 i forordning 1/2003 bør derfor også finde anvendelse her.

Ændringsforslag 15

Forslag til direktiv Artikel 5

Kommissionens forslag

Artikel 5

Fremlæggelse af beviser

1. Medlemsstaterne sikrer, at, de nationale domstole, når en sagsøger har fremlagt **rimeligt** tilgængelige oplysninger og beviser, **som giver en rimelig grund til at antage, at han, eller de, som han repræsenterer, har lidt skade som følge af sagsøgtes overtrædelse af konkurrencereglerne**, kan pålægge sagsøgte eller tredjemand at fremlægge beviser på de betingelser, der er fastsat i dette kapitel, **uanset om disse beviser også er indeholdt i en konkurrencemyndigheds sagsakter**. Medlemsstaterne sikrer, at domstolene også kan pålægge sagsøgeren eller tredjemand at fremlægge beviser **efter** sagsøgtes begæring.

Denne bestemmelse berører ikke nationale domstoles rettigheder og forpligtelser i henhold til Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001.

2. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole **giver** pålæg om fremlæggelse af beviser, **jf. stk. 1, når den part, der**

Ændringsforslag

Artikel 5

Fremlæggelse af beviser

1. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole **i forbindelse med en retssag vedrørende erstatningssøgsmål for en national domstol i Unionen, på begæring af** en sagsøger, **der** har fremlagt **en velunderbygget begrundelse med tilstrækkelige** tilgængelige oplysninger og beviser **til at underbygge sandsynligheden af vedkommendes erstatningskrav**, kan pålægge sagsøgte eller tredjemand at fremlægge **relevante** beviser på de betingelser, der er fastsat i dette kapitel. Medlemsstaterne sikrer, at domstolene også kan pålægge sagsøgeren eller tredjemand at fremlægge beviser **på** sagsøgtes begæring.

Denne bestemmelse berører ikke nationale domstoles rettigheder og forpligtelser i henhold til Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001.

1a. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole begærer beviser fremlagt af den nationale konkurrencemyndighed, hvis sagsøgte ikke har fremlagt de begærede beviser.

2. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole **kan give** pålæg om fremlæggelse af **nøjagtigt angivne** beviser **eller**

begærer fremlæggelse, har

a) vist, at beviser i den anden parts eller tredjemands besiddelse er relevante for godtgørelsen af hans erstatningskrav eller understøttelsen af hans frifindelsespåstand og

b) angivet enten dele af disse beviser eller kategorier af disse beviser og har defineret dem så præcist og snævert som muligt på grundlag af rimeligt tilgængelige faktiske omstændigheder.

3. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole begrænser fremlæggelsen af beviser til, hvad der er rimeligt i forhold til formålet. Ved afgørelsen af, om en parts begæring om fremlæggelse er rimelig i forhold til formålet, tager de nationale domstole hensyn til alle berørte parters og **tredjemands** legitime interesser. De skal særligt tage hensyn til:

a) sandsynligheden for, at den påståede overtrædelse af konkurrencereglerne har fundet sted

b) omfanget af fremlæggelsen af beviserne og omkostningerne derved, navnlig for eventuelle berørte tredjemænd

c) om de beviser, der skal fremlægges, indeholder fortrolige oplysninger, særligt om eventuelle tredjemænd, og ordningerne for beskyttelse af sådanne fortrolige

kategorier af beviser, der er defineret så præcist og snævert som muligt på grundlag af rimeligt tilgængelige oplysninger i den velunderbyggede begrundelse, som den anden part eller tredjemand har kontrol over, og som er nødvendige for at kunne vurdere den forvoldte skade, jf. artikel 2 i dette direktiv.

3. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole begrænser fremlæggelsen af beviser til, hvad der er rimeligt i forhold til formålet **og relaterer til et erstatningssøgsmål i Unionen**. Ved afgørelsen af, om en parts begæring om fremlæggelse er rimelig i forhold til formålet, tager de nationale domstole hensyn til **de involverede offentlige interesser og** alle berørte **private** parters og **tredjemænds** legitime interesser. De skal særligt tage hensyn til:

a) sandsynligheden for, at den påståede overtrædelse af konkurrencereglerne har fundet sted

aa) behovet for at sikre effektiv offentlig håndhævelse af konkurrencelovgivningen

b) omfanget af fremlæggelsen af beviserne og omkostningerne derved, navnlig for eventuelle berørte tredjemænd **samt med henblik på at undgå "fishing expeditions"**

c) om de beviser, der skal fremlægges, indeholder fortrolige oplysninger, særligt om eventuelle tredjemænd, og ordningerne for beskyttelse af sådanne fortrolige

oplysninger og

d) i de tilfælde, hvor en overtrædelse er ved at blive eller er blevet undersøgt af en konkurrencemyndighed, om begæringen er blevet affattet specifikt med hensyn til ***dokumenternes art, formål eller indhold snarere end som en uspecifik begæring vedrørende dokumenter***, der er indgivet til en konkurrencemyndighed eller opbevares i denne konkurrencemyndigheds sagsakter.

4. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole råder over effektive foranstaltninger til så vidt muligt at beskytte ***fortrolige*** oplysninger ***mod forkert brug, og sikrer samtidig, at relevante beviser, der indeholder sådanne oplysninger, er til rådighed under erstatningssøgsmålet.***

5. Medlemsstaterne ***træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre den fulde virkning af retlige privilegier og andre rettigheder til ikke at blive tvunget til at fremlægge beviser.***

6. Medlemsstaterne sikrer, at der, for så vidt som deres domstole har beføjelser til at pålægge fremlæggelse af beviser uden at høre den person, der skal fremlægge dem, ikke kan ikendes sanktioner, hvis pålægget ikke efterkommes, medmindre den, som pålægget er rettet til, ***er blevet hørt af***

oplysninger og

d) i de tilfælde, hvor en overtrædelse er ved at blive eller er blevet undersøgt af en konkurrencemyndighed, om begæringen er blevet affattet specifikt med hensyn til ***arten, formålet eller indholdet af de dokumenter***, der er indgivet til en konkurrencemyndighed eller opbevares i denne konkurrencemyndigheds sagsakter.

4. Medlemsstaterne sikrer, at ***de*** nationale domstole ***har beføjelse til at give pålæg om fremlæggelse af beviser, der indeholder fortrolige oplysninger, når de finder dem relevante i forbindelse med erstatningssøgsmål. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole ved pålægget om fremlæggelse af sådanne oplysninger*** råder over effektive foranstaltninger til at beskytte ***sådanne*** oplysninger.

5. Medlemsstaterne ***sørger for, at de nationale domstole sikrer fuld virkning af den gældende ret til fortrolighed mellem advokat og klient i henhold til EU-retten eller national ret, når de giver pålæg om fremlæggelse af beviser.***

Virksomhedernes interesse i at undgå erstatningssøgsmål efter en overtrædelse udgør ikke en beskyttelsesværdig kommerciel interesse.

5a. Medlemsstaterne sikrer, at ***interesserede parter i besiddelse af et dokument, der begæres fremlagt, høres, før en national domstol i medfør af denne artikel giver pålæg om fremlæggelse af oplysninger fra de pågældende dokumenter.***

6. Medlemsstaterne sikrer, at der, for så vidt som deres domstole har beføjelser til at pålægge fremlæggelse af beviser uden at høre den person, der skal fremlægge dem, ikke ikendes sanktioner, hvis pålægget ikke efterkommes, medmindre den, som pålægget er rettet til, ***har fået mulighed for***

domstolen.

7. Beviser omfatter alle former for bevis, der kan føres for den nationale domstol, som sagen er indbragt for, navnlig dokumenter og alle andre genstande, der indeholder oplysninger, uanset på hvilket medium oplysningerne er lagret.

8. Med forbehold af den forpligtelse, der er fastsat i stk. 4, og de begrænsninger, der er fastsat i artikel 6, er denne artikel ikke til hinder for, at medlemsstaterne kan opretholde eller indføre regler, som vil føre til en mere omfattende fremlæggelse af beviser.

at blive hørt af den nationale domstol.

7. Beviser omfatter alle former for bevis, der kan føres for den nationale domstol, som sagen er indbragt for, navnlig dokumenter og alle andre genstande, der indeholder oplysninger, uanset på hvilket medium oplysningerne er lagret.

8. Med forbehold af den forpligtelse, der er fastsat i stk. 4, og de begrænsninger, der er fastsat i artikel 6, er denne artikel ikke til hinder for, at medlemsstaterne kan opretholde eller indføre regler, som vil føre til en mere omfattende fremlæggelse af beviser.

Ændringsforslag 16

Forslag til direktiv Artikel 6 – stk. 1 – indledning

Kommissionens forslag

1. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole på *intet tidspunkt* med henblik på et erstatningssøgsmål *kan pålægge* en *part eller tredjemand* at fremlægge følgende kategorier af beviser:

Ændringsforslag

1. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole *generelt ikke* med henblik på et erstatningssøgsmål *pålægger* en *konkurrencemyndighed* at fremlægge følgende kategorier af beviser:

Ændringsforslag 17

Forslag til direktiv Artikel 6 – stk. 1 – afsnit 1 (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

interne dokumenter fra den nationale konkurrencemyndighed, korrespondance mellem Kommissionen og de nationale konkurrencemyndigheder eller internt mellem disse inden for rammerne af Det Europæiske Konkurrencenetværk.

Ændringsforslag 18

Forslag til direktiv

Artikel 6 – stk. 2 – indledning

Kommissionens forslag

2. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole med henblik på et erstatningssøgsmål først kan pålægge fremlæggelse af følgende **kategorier af beviser**, når en konkurrencemyndighed har afsluttet sagen eller vedtaget en beslutning, jf. artikel 5 i forordning (EF) nr. 1/2003 eller kapitel III i forordning (EF) nr. 1/2003:

Ændringsforslag

2. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole med henblik på et erstatningssøgsmål først kan pålægge fremlæggelse af følgende, når en konkurrencemyndighed har afsluttet sagen eller vedtaget en beslutning, jf. artikel 5 i forordning (EF) nr. 1/2003 eller kapitel III i forordning (EF) nr. 1/2003:

Ændringsforslag 19

Forslag til direktiv

Artikel 6 – stk. 3

Kommissionens forslag

3. I erstatningssøgsmål kan der til enhver tid gives pålæg om fremlæggelse af beviser fra en konkurrencemyndigheds sagsakter, som ikke falder ind under kategorierne i denne artikels stk. 1 og 2.

Ændringsforslag

3. I erstatningssøgsmål kan der til enhver tid gives pålæg om fremlæggelse af beviser fra en konkurrencemyndigheds sagsakter, som ikke falder ind under kategorierne i denne artikels stk. 1 og 2. **Artikel 5, stk. 3-7, finder tilsvarende anvendelse.**

Ændringsforslag 20

Forslag til direktiv

Artikel 7

Kommissionens forslag

Artikel 7

Begrænsninger i anvendelsen af beviser, der udelukkende er fremskaffet ved aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter

Ændringsforslag

udgår

1. Medlemsstaterne sikrer, at førelse af beviser, som falder ind under kategorierne i artikel 6, stk. 1, og som en fysisk eller juridisk person har fremskaffet alene ved at opnå aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter under udøvelse af sin ret til forsvar i henhold til artikel 27 i forordning (EF) nr. 1/2003 eller tilsvarende bestemmelser i national ret, ikke kan tillades i erstatningssøgsmål.

2. Medlemsstaterne sikrer, at førelse af beviser, der falder ind under kategorierne i artikel 6, stk. 2, og som en fysisk eller juridisk person har fremskaffet alene ved at opnå aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter under udøvelse af sin ret til forsvar i henhold til artikel 27 i forordning (EF) nr. 1/2003 eller tilsvarende bestemmelser i national ret, først kan tillades i erstatningssøgsmål, når konkurrencemyndigheden har afsluttet sagen eller vedtaget en beslutning, jf. artikel 5 i forordning (EF) nr. 1/2003 eller i kapitel III i forordning (EF) nr. 1/2003.

3. Medlemsstaterne sikrer, at beviser, som en fysisk eller juridisk person har fremskaffet alene ved at opnå aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter under udøvelse af sin ret til forsvar i henhold til artikel 27 i forordning (EF) nr. 1/2003 eller tilsvarende bestemmelser i national ret, og som nærværende artikels stk. 1 og 2 ikke er til hinder for at føre, kun kan påberåbes under et erstatningssøgsmål af denne person eller af en fysisk eller juridisk person, der er indtrådt i hans rettigheder, herunder en person, der har erhvervet hans krav.

Ændringsforslag 21

Forslag til direktiv Artikel 8 – stk. 1 – litra b – indledning

Kommissionens forslag

b) tilintetgørelse af relevante beviser,
*forudsat at den part, der tilintetgjorde
beviserne, ved tilintetgørelsen:*

Ændringsforslag

b) tilintetgørelse af relevante beviser

Ændringsforslag 22

**Forslag til direktiv
Artikel 8 – stk. 1 – litra b – nr. i**

Kommissionens forslag

*i) var eller havde været part i en
konkurrencemyndigheds sag med hensyn
til den adfærd, erstatningssøgsmålet
vedrører, eller*

Ændringsforslag

udgår

Ændringsforslag 23

**Forslag til direktiv
Artikel 8 – stk. 1 – litra b – nr. ii**

Kommissionens forslag

*ii) vidste eller med rimelighed burde have
vidst, at der var blevet indbragt et
erstatningssøgsmål for den nationale
domstol, og at beviserne var relevante for
godtgørelsen af hans erstatningskrav eller
understøttelsen af hans
frifindelsespåstand, eller*

Ændringsforslag

udgår

Ændringsforslag 24

**Forslag til direktiv
Artikel 8 – stk. 1 – litra b – nr. iii**

Kommissionens forslag

iii) vidste, at beviserne var relevante for verserende eller kommende erstatningssøgsmål indbragt af eller mod den part, der tilintetgjorde beviserne

Ændringsforslag

udgår

Ændringsforslag 25

**Forslag til direktiv
Artikel 8 – stk. 2**

Kommissionens forslag

2. Medlemsstaterne sørger for, at de sanktioner, der kan pålægges af nationale domstole, er effektive, står i et rimeligt forhold til overtrædelsen og har en afskrækkende virkning. *De sanktioner, som de nationale domstole kan pålægge, skal, for så vidt angår adfærd udvist af en part i erstatningssøgsmålet, omfatte muligheden for at lade partens adfærd virke belastende ved bevisbedømmelsen ved for eksempel at opstille en formodning for, at det relevante spørgsmål er godtgjort, eller ved helt eller delvis at afvise påstande og modpåstande eller frifinde for dem, og muligheden for at pålægge betaling af sagsomkostninger.*

Ændringsforslag

2. Medlemsstaterne sørger for, at de sanktioner, der kan pålægges af nationale domstole, er effektive, står i et rimeligt forhold til overtrædelsen og har en afskrækkende virkning *i tilfælde af undladelse eller nægtelse af at efterkomme et pålæg fra en domstol om fremlæggelse eller om beskyttelse af fortrolige oplysninger.*

Ændringsforslag 26

**Forslag til direktiv
Artikel 10 – stk. 2 – indledning**

Kommissionens forslag

2. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen *ikke* begynder *at løbe, før* en skadelidt ved eller med rimelighed kan forventes at have kendskab til:

Ændringsforslag

2. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen begynder *den seneste dato, efter at* en skadelidt ved eller med rimelighed kan forventes at have kendskab

til:

Ændringsforslag 27

Forslag til direktiv Artikel 10 – stk. 2 – indledning

Kommissionens forslag

2. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen ikke begynder at løbe, før en skadelidt ved eller med rimelighed kan forventes at have kendskab til:

Ændringsforslag

2. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen ikke begynder at løbe, før **overtrædelsen er ophørt, og** en skadelidt ved eller med rimelighed kan forventes at have kendskab til:

Ændringsforslag 28

Forslag til direktiv Artikel 10 – stk. 5

Kommissionens forslag

5. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen suspenderes, hvis en konkurrencemyndighed tager skridt til at undersøge eller forfølge den overtrædelse, som erstatningssøgsmålet vedrører. Suspensionen ophører tidligst **ét** år, efter at **afgørelsen om** overtrædelse er blevet endelig, **eller sagen på anden måde er afsluttet**.

Ændringsforslag

5. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen suspenderes, hvis en konkurrencemyndighed tager skridt til at undersøge eller forfølge den overtrædelse, som erstatningssøgsmålet vedrører. Suspensionen ophører tidligst **to** år, efter at **den afgørelse, som afslutter proceduren vedrørende overtrædelsen eller den påståede** overtrædelse, er blevet endelig.

Begrundelse

Forældelsesfristen bør være lang nok til at give mulighed for egentlig adgang til domstolsprøvelse.

Ændringsforslag 29

Forslag til direktiv Artikel 11 – stk. 2

2. Medlemsstaterne sikrer, at en virksomhed, som en konkurrencemyndighed har indrømmet bødefritagelse efter en bødenedsættelsesordning, kun er erstatningsansvarlig over for andre skadelidte end sine direkte eller indirekte aftagere eller leverandører, hvis disse skadelidte dokumenterer, at de er ude af stand til at opnå fuld erstatning fra de andre virksomheder, der var involveret i den samme overtrædelse af konkurrencereglerne.

udgår

Ændringsforslag 30

Forslag til direktiv

Artikel 13 – stk. 2 – afsnit 1 – indledning

Kommissionens forslag

I den situation, der er omhandlet i stk. 1, **kan** den indirekte aftager **anses for at have bevist**, at der er sket overvæltning på **ham**, hvis **han** har godtgjort, at:

Ændringsforslag

I den situation, der er omhandlet i stk. 1, **skal** den indirekte aftager **bevise**, at der er sket overvæltning på **vedkommende**, hvis **vedkommende som minimum** har godtgjort, at:

Ændringsforslag 31

Forslag til direktiv

Artikel 14 – stk. 1

Kommissionens forslag

1. Bestemmelserne i dette kapitel griber ikke ind i en skadelidtes ret til at kræve erstatning for tabt fortjeneste.

Ændringsforslag

1. Bestemmelserne i dette kapitel griber ikke ind i en skadelidtes ret til at kræve erstatning for tabt fortjeneste, **faktisk tab og renter fra det tidspunkt, skaden blev forvoldt, og indtil erstatningen for skaden faktisk udbetales.**

Ændringsforslag 32

Forslag til direktiv Artikel 15 – stk. 1 – litra b a (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

ba) alle relevante resultater af offentlige konkurrencesager, der bidrager til opfyldelse af kriterierne i artikel 13, stk. 2.

Ændringsforslag 33

Forslag til direktiv Artikel 16 – stk. 1

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbindelse med ulovlig kartelvirksomhed gælder en formodning om, at overtrædelsen har været tabsvoldende. Den overtrædende virksomhed skal have ret til at tilbagevise denne formodning.

1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbindelse med ulovlig kartelvirksomhed gælder en formodning om, at overtrædelsen har været tabsvoldende **på markedet**. Den overtrædende virksomhed skal have ret til at tilbagevise denne formodning.

Ændringsforslag 34

Forslag til direktiv Artikel 17

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

Artikel 17

Artikel 17

Opsættende virkning af mindelig tvistbilæggelse

Opsættende virkning af mindelig tvistbilæggelse

1. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen for at indbringe et erstatningssøgsmål suspenderes, mens den mindelige tvistbilæggelse pågår.

1. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen for at indbringe et erstatningssøgsmål suspenderes, mens den mindelige tvistbilæggelse pågår.

Suspensionen af forældelsesfristen gælder kun for de parter, der er eller har været involveret i mindelig tvistbilæggelse.

2. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole, for hvilke der er indbragt et erstatningssøgsmål, kan udsætte sagen, hvis parterne i sagen deltager i mindelig tvistbilæggelse vedrørende det krav, det pågældende erstatningssøgsmål vedrører.

Suspensionen af forældelsesfristen gælder kun for de parter, der er eller har været involveret i mindelig tvistbilæggelse.

2. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole, for hvilke der er indbragt et erstatningssøgsmål, kan udsætte sagen, hvis parterne i sagen deltager i mindelig tvistbilæggelse vedrørende det krav, det pågældende erstatningssøgsmål vedrører.

2a. Den i stk. 2 omhandlede udsættelse må under ingen omstændigheder være på over ét år.

2b. Efter indgåelsen af et mindeligt forlig kan konkurrencemyndigheden tage hensyn til erstatning, der er betalt inden afgørelsen, som en formildende omstændighed ved fastsættelsen af bøder.

Ændringsforslag 35

Forslag til direktiv

Artikel 18 – stk. 1

Kommissionens forslag

1. Medlemsstaterne sikrer, at skadelidtes krav efter forlig reduceres med den andel af skaden påført den skadelidte ved overtrædelsen, som påhviler de virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og har indgået forliget. Virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen, men ikke har indgået forliget, kan ikke kræve bidrag fra virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og har indgået forliget, til dækning af den resterende del af kravet. Kun hvis de virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og ikke har indgået forliget, ikke er i stand til at betale den erstatning, som svarer til den resterende del af kravet, kan virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og har indgået forliget, pålægges at betale erstatning til

Ændringsforslag

1. Medlemsstaterne sikrer, at skadelidtes krav efter forlig reduceres med den andel af skaden påført den skadelidte ved overtrædelsen, som påhviler de virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og har indgået forliget. Virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen, men ikke har indgået forliget, kan ikke kræve bidrag fra virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og har indgået forliget, til dækning af den resterende del af kravet. Kun hvis de virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og ikke har indgået forliget, ikke er i stand til at betale den erstatning, som svarer til den resterende del af kravet, kan virksomheder, der medvirkede i overtrædelsen og har indgået forliget, pålægges at betale erstatning til

den skadelidte, der har indgået forliget.

den skadelidte, der har indgået forliget,
*medmindre dette udtrykkeligt udelukkes i
forligsbetingelserne.*

PROCEDURE

Titel	Bestemmelser om søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af medlemsstaternes og EU's konkurrenceregler
Referencer	COM(2013)0404 – C7-0170/2013 – 2013/0185(COD)
Korresponderende udvalg Dato for meddelelse på plenarmødet	ECON 1.7.2013
Udtalelse fra Dato for meddelelse på plenarmødet	JURI 1.7.2013
Associeret/Associerede udvalg - dato for meddelelse på plenarmødet	12.12.2013
Ordfører for udtalelse Dato for valg	Bernhard Rapkay 19.6.2013
Behandling i udvalg	16.12.2013
Dato for vedtagelse	21.1.2014
Resultat af den endelige afstemning	+: 22 -: 0 0: 0
Til stede ved den endelige afstemning - medlemmer	Raffaele Baldassarre, Sebastian Valentin Bodu, Françoise Castex, Christian Engström, Marielle Gallo, Giuseppe Gargani, Lidia Joanna Geringer de Oedenberg, Sajjad Karim, Klaus-Heiner Lehne, Antonio López-Istúriz White, Antonio Masip Hidalgo, Alajos Mészáros, Bernhard Rapkay, Evelyn Regner, Francesco Enrico Speroni, Rebecca Taylor, Alexandra Thein, Cecilia Wikström, Tadeusz Zwiefka
Til stede ved den endelige afstemning - stedfortrædere	Piotr Borys, Eva Lichtenberger, Angelika Niebler, Axel Voss
Til stede ved den endelige afstemning - stedfortrædere, jf. art. 187, stk. 2	María Irigoyen Pérez

9.1.2014

UDTALELSE FRA UDVALGET OM DET INDRE MARKED OG FORBRUGERBESKYTTELSE

til Økonomi- og Valutaudvalget

om forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om visse bestemmelser om søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceregler
(COM(2013)0404 – C7-0170/2013 – 2013/0185(COD))

Ordfører for udtalelse: Olle Schmidt

KORT BEGRUNDELSE

Efter næsten et årtis forhandlinger bifalder ordføreren fuldt ud Kommissionens forslag til dette direktiv. Både forbrugere og små og mellemstore virksomheder hindres i øjeblikket i at udøve deres ret på EU-plan til erstatning for skader forårsaget af overtrædelser af konkurrencelovgivningen.

Med hensyn til privat håndhævelse ser ordføreren gerne indførelse af repræsentative og kollektive søgsmålsordninger. I sin opfølgende erklæring på Europa-Parlamentets beslutning (P6_TA(2009)0187) var Kommissionen enig i, at der bør være en integreret strategi for kollektive søgsmål med henblik på at sikre en ensartet behandling af erstatningskrav på området for Unionens konkurrenceregler. Der findes stadig ikke bindende horisontale foranstaltninger for kollektive søgsmål. Kollektive søgsmål ville gøre det muligt for reelle og kvalificerede enheder, såsom forbrugerorganisationer eller brancheorganisationer, at indbringe sager på vegne af individuelle sagsøgere. Ordføreren opfordrer imidlertid til, at kun en klart identificeret gruppe mennesker kan handle som repræsentant og tage del i klagen. Denne identifikation skal være fuldstændig, når klagen indgives, og ordføreren foreslår en "opt-in-ordning". I betragtning af at kun 25 % af kartelsagerne fører til erstatningssøgsmål inden for Unionen, skal der gøres mere for at opfordre forbrugerne til at gøre deres rettigheder gældende.

Ordføreren erkender, at bødenedsættelsesordningen i høj grad bidrager til afsløringen af karteller, og derved skaber mulighed for erstatningssøgsmål. Ordføreren er dog ikke enig i Kommissionens forslag om at indføre en grå liste over grænser for fremlæggelse af beviser, efter at konkurrencemyndigheden har afsluttet sin behandling. Alle beviser fra ansøgere om bødenedsættelse bør omfattes af reglerne i artikel 6, stk. 1, uanset om de blev indgivet med

ansøgningen om bødenedsættelse eller på anmodning af konkurrencemyndigheden.

Selv om konkurrencesager nogle gange gøres mulige gennem en informant, er der ikke nogen specifik henvisning til dette i Kommissionens forslag. Beskyttelse af informanter vedrører kun informantens identitet og ikke de leverede oplysninger. Identiteten har ikke nogen betydning for skaden eller skadens værdi. Informanternes identitet beskyttes i dag under medlemsstaternes lovgivning. For at sikre forudsigelighed og konsekvente domme bør Kommissionens forslag omfatte personoplysninger.

Ordføreren bifalder Kommissionens forslag om, at bevisbyrden skal påhvile den sagsøgte. Dette ville gøre det lettere for sagsøgere at fastsætte deres krav. Mangler i bevisførelsen ville være til fordel for den skadelidte og dette ville være en klar fordel for direkte aftagere. I overensstemmelse med Domstolens retspraksis er indirekte aftagere ligeledes berettigede til at anlægge sag. De foreslåede regler omfatter dog både formodningen om fravær og formodningen om eksistensen af overvæltning af overpriser på indirekte aftagere. Dette vil sandsynligvis føre til krav fra både direkte og indirekte sagsøgere. Ordføreren går ikke ind for et sådant dobbelt system og foreslår, at bevisbyrden ligger hos den indirekte aftager, når der ikke er tilstrækkelige beviser for overvæltning. Der skabes derved et system med en søjle, der giver de nationale domstole klare retningslinjer.

Der skal kompenseres for den skade, der er lidt. Dette er af afgørende betydning, hvis kartellerne skal føle den reelle skade, de har påført markeder og kunder. Med henblik på at øge beskyttelsen af den skadelidte part mod overtrædelser af konkurrencereglerne er det vigtigt at sikre, at denne har en stærk stemme i retssager. Derfor foreslår ordføreren, at den skadelidte part bør have en stærk position i vurderingen, og ønsker derfor, at vurderingen baseres på den skadelidte parts vurdering. Desuden ville dette hindre yderligere karteldeltagelse, fordi lovovertræderne ville få mindre indflydelse på retssagen.

For en forbruger, en forbrugerorganisation eller en lille virksomhed, kan risikoen for at skulle betale sagsomkostninger, hvis sagen tabes, i høj grad afskrække dem fra at fremsætte erstatningskrav. For at styrke muligheden for at gøre sådanne krav gældende, foreslår ordføreren, at der oprettes en fond, der finansieres af de bøder, der betales i sager om overtrædelse af konkurrencereglerne. Denne fond ville finansiere den første vejledende dom i en potentiel sag baseret på beviser tilvejebragt af en potentiel sagsøger. Dette ville gøre det lettere at rejse erstatningskrav og reducere antallet af unødvendige krav, der indbringes for en domstol. Endelig bør det påpeges, at reglen om at omkostninger betales af den, der taber sagen, bør bibeholdes.

ÆNDRINGSFORSLAG

Udvalget om det Indre Marked og Forbrugerbeskyttelse opfordrer Økonomi- og Valutaudvalget, som er korresponderende udvalg, til at optage følgende ændringsforslag i sin betænkning:

Ændringsforslag 1

Forslag til direktiv Betragtning 4 a (ny)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

(4a) Privat håndhævelse er en afgørende ordning for effektiv håndhævelse af konkurrencereglerne. Individuelle søgsmål vil imidlertid ikke være tilstrækkelige, og det er derfor nødvendigt at tillade kollektive søgsmål i dette direktiv.

Begrundelse

Der bør være en integreret strategi for kollektive søgsmål med henblik på at sikre konsekvent behandling af skader, såsom lovgivning om forbrugerbeskyttelse. Sådanne horisontale foranstaltninger findes endnu ikke, og ordføreren ønsker at indføre dem med dette direktiv. I betragtning af det lave antal erstatningssøgsmål, bør der gøres mere for at opfordre forbrugerne til at gøre deres rettigheder gældende. Kollektive søgsmål vil gøre de nationale domstole mere tilgængelige for forbrugerne.

Ændringsforslag 2

Forslag til direktiv Betragtning 4 b (ny)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

(4b) Under hensyntagen til medlemsstaternes beføjelser til at indføre forskellige kollektive klageordninger bør de, når de etablerer sådanne ordninger, indføre en opt-in-ordning og afholde sig fra at indføre salærer, mulighed for erstatninger, der har karakter af straf, og tredjepartsfinansiering, når bidragsyderen aflønnes på grundlag af det forlig, der er indgået, eller den tilkendte erstatning.

Ændringsforslag 3

Forslag til direktiv Betragtning 5 a (ny)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

(5a) Effektive muligheder for, at forbrugere og virksomheder kan opnå erstatning, vil afholde virksomheder fra at begå overtrædelser og sikre større overholdelse af Unionens konkurrenceregler. Derfor bør omkostningseffektiv, rettidig og effektiv erstatning for ofre for overtrædelser af disse regler fremmes for at styrke den offentlige håndhævelse af Unionens konkurrenceregler. Der opfordres til, at mindelig erstatning til ofre ikke berører behovet for harmonisering af bestemmelserne om søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af medlemsstaternes og Den Europæiske Unions konkurrenceregler.

Begrundelse

Af hensyn til borgere og virksomheder skal erstatningen være omkostningseffektiv, rettidig og effektiv. Derfor skal der tilskyndes til mindelig tvistbilæggelse på et tidligt tidspunkt ved at give et incitament i forbindelse med den bøde, der fastsættes af de kompetente myndigheder, for at sikre omkostningseffektiv, rettidig og effektiv erstatning.

Ændringsforslag 4

Forslag til direktiv Betragtning 11

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

(11) Dette direktiv bekræfter den gældende fællesskabsret om retten efter de EU-retlige regler til erstatning for skade forvoldt ved overtrædelse af EU's konkurrenceregler, navnlig om søgsmålsberettigelse og afgrænsningen af skaden, som det fremgår af Domstolens retspraksis, og foregriber

(11) Dette direktiv bekræfter den gældende fællesskabsret om retten efter de EU-retlige regler til erstatning for skade forvoldt ved overtrædelse af EU's konkurrenceregler, navnlig om søgsmålsberettigelse og afgrænsningen af skaden, som det fremgår af Domstolens retspraksis, og foregriber

ikke en eventuel yderligere udvikling heraf. Enhver, der har lidt skade som følge af en overtrædelse, kan kræve erstatning for det lidte tab (damnum emergens) og for den indtjening, han er gået glip af (tabt fortjeneste eller *lucrum cessans*) og betaling af renter fra det tidspunkt, skaden blev forvoldt, til erstatningen udbetales. Denne ret er anerkendt for enhver fysisk eller juridisk person - forbrugere, virksomheder og offentlige myndigheder - uanset, om der foreligger et direkte kontraktforhold med den virksomhed, der har begået overtrædelsen, og uanset, om en konkurrencemyndighed forinden har fastslået, at der er sket en overtrædelse. ***Dette direktiv bør ikke forpligte medlemsstaterne til at indføre ordninger for kollektive søgsmål for håndhævelse af traktatens artikel 101 og 102.***

Ændringsforslag 5

Forslag til direktiv Betragtning 11 a (ny)

Kommissionens forslag

ikke en eventuel yderligere udvikling heraf. Enhver, der har lidt skade som følge af en overtrædelse, kan kræve erstatning for det lidte tab (damnum emergens) og for den indtjening, han er gået glip af (tabt fortjeneste eller *lucrum cessans*) og betaling af renter fra det tidspunkt, skaden blev forvoldt, til erstatningen udbetales ***med forbehold af de renteformer, der er anerkendt i den nationale lovgivning.*** Denne ret er anerkendt for enhver fysisk eller juridisk person - forbrugere, virksomheder og offentlige myndigheder - uanset, om der foreligger et direkte kontraktforhold med den virksomhed, der har begået overtrædelsen, og uanset, om en konkurrencemyndighed forinden har fastslået, at der er sket en overtrædelse.

Ændringsforslag

En korrekt håndhævelse af konkurrencereglerne og både virksomheders og forbrugeres effektive udøvelse af deres erstatningsret er tæt forbundne og afgørende for at opnå konkurrencedygtig vækst. En europæisk ret til kollektive retsmidler vil i denne henseende bidrage til det indre markeds gennemførelse og udviklingen af et reelt område med frihed, sikkerhed og retfærdighed.

Begrundelse

I februar 2012 vedtog Parlamentet sin beslutning om en sammenhængende EU-strategi for kollektive retsmidler, hvori det opfordrede til, at et eventuelt forslag vedrørende kollektive retsmidler skulle omfatte et fælles sæt principper, der gennem kollektive retsmidler giver en ensartet adgang til domstolene i EU og behandler krænkelse af forbrugernes rettigheder. En

kollektiv klageordning ville i høj grad sikre mere effektiv håndhævelse af konkurrencereglerne og øge forbrugerbeskyttelsen.

Ændringsforslag 6

Forslag til direktiv Betragtning 13

Kommissionens forslag

(13) Bevismateriale er et vigtigt element ved anlæggelse af sag om erstatning for overtrædelse af de nationale konkurrenceregler eller EU's konkurrenceregler. Da tvister om karteller og monopoler er kendetegnet ved en informationsasymmetri, bør det sikres, at skadelidte får ret til at kræve fremlæggelse af bevismateriale af relevans for deres krav, ***uden at de behøver at angive de konkrete beviser***. For at sikre ligestilling af parterne bør disse midler også være til rådighed for sagsøgte under erstatningssøgsmål, således at de kan anmode de pågældende skadelidte om fremlæggelse af beviser. De nationale domstole kan også kræve, at tredjemand skal fremlægge beviser. Såfremt den nationale domstol agter at kræve, at Kommissionen skal fremlægge beviser, finder princippet om loyalt samarbejde mellem Den Europæiske Union og medlemsstaterne (artikel 4, stk. 3, i TEU) og artikel 15, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003 anvendelse, hvad angår anmodninger om oplysninger.

Ændringsforslag

(13) Bevismateriale er et vigtigt element ved anlæggelse af sag om erstatning for overtrædelse af de nationale konkurrenceregler eller EU's konkurrenceregler. Da tvister om karteller og monopoler er kendetegnet ved en informationsasymmetri, bør det sikres, at skadelidte får ret til at kræve fremlæggelse af bevismateriale af relevans for deres krav. For at sikre ligestilling af parterne bør disse midler også være til rådighed for sagsøgte under erstatningssøgsmål, således at de kan anmode de pågældende skadelidte om fremlæggelse af beviser. De nationale domstole kan også kræve, at tredjemand skal fremlægge beviser. Såfremt den nationale domstol agter at kræve, at Kommissionen skal fremlægge beviser, finder princippet om loyalt samarbejde mellem Den Europæiske Union og medlemsstaterne (artikel 4, stk. 3, i TEU) og artikel 15, stk. 1, i forordning (EF) nr. 1/2003 anvendelse, hvad angår anmodninger om oplysninger.

Begrundelse

For at undgå såkaldte "fishing expeditions", som kan være til alvorlig skade for et effektivt og retfærdigt velfungerende indre marked, skal beviser defineres så præcist og snævert som muligt.

Ændringsforslag 7

Forslag til direktiv Betragtning 19 a (ny)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

(19a) Det er vigtigt, at oplysninger fra ansøgere om bødefritagelse beskyttes, da dette vil styrke incitamentet for karteldeltagere til at stå frem og deltage i bødenedsættelsesordningerne. Derfor bør begrænsningen i fremlæggelsen af beviser fra en konkurrencemyndighed udvides til at omfatte alle oplysninger fra ansøgeren om bødenedsættelse, uanset om oplysningerne blev afgivet på kartelmedlemmets eget initiativ eller på anmodning af konkurrencemyndigheden.

Begrundelse

Ansøgninger om deltagelse i bødenedsættelsesordninger spiller en stor rolle for afsløringen af karteller og muliggør derved private søgsmål. Alle beviser fra ansøgere om bødenedsættelse bør omfattes af reglerne i artikel 6, stk. 1, uanset om de blev indgivet i forbindelse med de erklæringer, der afgives med henblik på at opnå bødenedsættelse, eller på anmodning af konkurrencemyndigheden.

Ændringsforslag 8

Forslag til direktiv Betragtning 21 a (ny)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

(21a) Selv hvis den enkelte informants rolle hidtil har været begrænset, skal beskyttelse af enkeltpersoner, der står frem med oplysninger, være udtrykkeligt omfattet af direktivet. Kun personoplysninger og andre oplysninger, der vedrører personoplysninger, bør indgå i de oplysninger, som de nationale domstole ikke kan tilpligte en part eller en tredjepart til at afgive.

Begrundelse

Selv om nogle konkurrencesager udelukkende har været mulige gennem en informant, er der ikke nogen specifik henvisning til dette i det foreslåede direktiv. Beskyttelse af informanter vedrører kun informantens identitet og ikke de leverede oplysninger. For at sikre forudsigelighed og konsekvente domme bør direktivet omfatte personoplysninger. I dag beskyttes informanternes identitet under medlemsstaternes lovgivning.

Ændringsforslag 9

Forslag til direktiv Betragtning 24

Kommissionens forslag

(24) Når der fremsættes et erstatningskrav, eller en konkurrencemyndigheds indleder en undersøgelse medfører det en risiko for, at de pågældende virksomheder tilintetgør eller skjuler beviser, som ville være nyttige til at godtgøre skadelidtes erstatningskrav. For at forhindre tilintetgørelsen af relevant bevismateriale og sikre, at retsinstansernes pålæg om fremlæggelse efterkommes, bør retsinstanserne **kunne** pålægge sanktioner med en tilstrækkelig afskrækkende virkning. For så vidt angår parterne i retssagen, kan risikoen for, at partens adfærd tillægges belastende betydning ved bevisbedømmelsen under erstatningssøgsmålet, være en særdeles effektiv sanktion og kan medføre undgåelse af forsinkelser. Der bør endvidere kunne pålægges sanktioner for manglende opfyldelse af forpligtelsen til at beskytte fortrolige oplysninger og for misbrug af oplysninger, der er opnået ved fremlæggelsen for retsinstansen. Tilsvarende bør der kunne pålægges sanktioner, hvis oplysninger, der er fremskaffet gennem aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter i forbindelse med udøvelsen af retten til forsvar i tilknytning til denne konkurrencemyndigheds undersøgelser, bliver misbrugt i erstatningssøgsmål.

Ændringsforslag

(24) Når der fremsættes et erstatningskrav, eller en konkurrencemyndigheds indleder en undersøgelse medfører det en risiko for, at de pågældende virksomheder tilintetgør eller skjuler beviser, som ville være nyttige til at godtgøre skadelidtes erstatningskrav. For at forhindre tilintetgørelsen af relevant bevismateriale og sikre, at retsinstansernes pålæg om fremlæggelse efterkommes, bør retsinstanserne pålægge sanktioner med en tilstrækkelig **og effektiv** afskrækkende virkning. For så vidt angår parterne i retssagen, kan risikoen for, at partens adfærd tillægges belastende betydning ved bevisbedømmelsen under erstatningssøgsmålet, være en særdeles effektiv sanktion og kan medføre undgåelse af forsinkelser. Der bør endvidere kunne pålægges sanktioner for manglende opfyldelse af forpligtelsen til at beskytte fortrolige oplysninger og for misbrug af oplysninger, der er opnået ved fremlæggelsen for retsinstansen. Tilsvarende bør der kunne pålægges sanktioner, hvis oplysninger, der er fremskaffet gennem aktindsigt i en konkurrencemyndigheds sagsakter i forbindelse med udøvelsen af retten til forsvar i tilknytning til denne konkurrencemyndigheds undersøgelser, bliver misbrugt i erstatningssøgsmål.

Ændringsforslag 10

Forslag til direktiv Betragtning 28

Kommissionens forslag

(28) Virksomheder, der samarbejder med konkurrencemyndighederne under en bødenedsættelsesordning, spiller en central rolle i afsløringen af **overtrædelser begået i form af hemmelige karteldannelser** og i at bringe disse overtrædelser til ophør, hvilket ofte begrænser de skader, som kunne være forvoldt, hvis overtrædelserne var fortsat. Det er derfor hensigtsmæssigt at fastsætte, at virksomheder, der har opnået bødefritagelse fra en konkurrencemyndighed efter en bødenedsættelsesordning, beskyttes mod i urimeligt omfang at blive udsat for erstatningskrav under hensyntagen til, at afgørelsen fra den konkurrencemyndighed, som fastslår, at der foreligger en overtrædelse, kan blive endelig i forhold til den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, inden den bliver endelig for andre virksomheder, der ikke har opnået bødefritagelse. En virksomhed, som har opnået bødefritagelse, bør derfor i princippet fritages fra solidarisk ansvar for hele skaden, og virksomhedens bidrag bør ikke overstige det beløb for skade, som er forvoldt den pågældende virksomheds egne direkte eller indirekte aftagere eller, i tilfælde af et indkøbskartel, hans direkte eller indirekte leverandører. Såfremt et kartel har forvoldt skade på andre end de overtrædende virksomheders kunder eller leverandører, bør bidraget fra den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, ikke overstige denne virksomheds andel af ansvaret for den skade, som kartellet har forvoldt. Fastsættelsen af denne andel bør ske efter de samme regler som dem, der

Ændringsforslag

(28) Virksomheder, der samarbejder med konkurrencemyndighederne under en bødenedsættelsesordning, spiller en central rolle i afsløringen af **konkurrencebegrænsende aftaler, afgørelser eller praksis** og i at bringe disse overtrædelser til ophør, hvilket ofte begrænser de skader, som kunne være forvoldt, hvis overtrædelserne var fortsat. Det er derfor hensigtsmæssigt at fastsætte, at virksomheder, der har opnået bødefritagelse fra en konkurrencemyndighed efter en bødenedsættelsesordning, beskyttes mod i urimeligt omfang at blive udsat for erstatningskrav under hensyntagen til, at afgørelsen fra den konkurrencemyndighed, som fastslår, at der foreligger en overtrædelse, kan blive endelig i forhold til den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, inden den bliver endelig for andre virksomheder, der ikke har opnået bødefritagelse. En virksomhed, som har opnået bødefritagelse, bør derfor i princippet fritages fra solidarisk ansvar for hele skaden, og virksomhedens bidrag bør ikke overstige det beløb for skade, som er forvoldt den pågældende virksomheds egne direkte eller indirekte aftagere eller, i tilfælde af et indkøbskartel, hans direkte eller indirekte leverandører. Såfremt et kartel har forvoldt skade på andre end de overtrædende virksomheders kunder eller leverandører, bør bidraget fra den virksomhed, der har opnået bødefritagelse, ikke overstige denne virksomheds andel af ansvaret for den skade, som kartellet har forvoldt. Fastsættelsen af denne andel bør

anvendes til at fastsætte de overtrædende virksomheders individuelle bidrag (betragtning (26) ovenfor). En virksomhed, som har opnået bødefritagelse, bør kun være fuldt ansvarlig over for andre skadelidte end sine direkte eller indirekte aftagere og leverandører, hvis de ikke er i stand til at opnå fuld erstatning fra de andre overtrædende virksomheder.

ske efter de samme regler som dem, der anvendes til at fastsætte de overtrædende virksomheders individuelle bidrag (betragtning (26) ovenfor). En virksomhed, som har opnået bødefritagelse, bør kun være fuldt ansvarlig over for andre skadelidte end sine direkte eller indirekte aftagere og leverandører, hvis de ikke er i stand til at opnå fuld erstatning fra de andre overtrædende virksomheder.

Begrundelse

Det valgte begreb er for snævert og tager ikke højde for virkeligheden i det indre marked.

Ændringsforslag 11

Forslag til direktiv Betragtning 30

Kommissionens forslag

(30) Hvor overprisen er overvæltet på personer, som juridisk er ude af stand til at fremsætte erstatningskrav, er det ikke hensigtsmæssigt at lade den overtrædende virksomhed gøre overvæltningensanbringendet gældende, da dette ville betyde, at virksomheden blev fritaget for erstatningsansvar for den skade, den har forvoldt. Den domstol, som søgsmålet indbringes for, bør derfor i den konkrete sag, hvor overvæltningensanbringendet bliver påberåbt, vurdere, om de personer, som overprisen angiveligt blev overvæltet på, juridisk er i stand til at fremsætte krav om erstatning. Mens indirekte aftagere har ret til at fremsætte erstatningskrav, kan nationale regler om årsagssammenhæng (herunder regler om påregnelighed og fjernhed), der anvendes i overensstemmelse med de EU-retlige principper, medføre, at visse personer (f.eks. i et led i forsyningskæden, der er fjernt fra overtrædelsen) juridisk set ikke i

Ændringsforslag

udgår

stand til at fremsætte erstatningskrav i en given sag. Kun når domstolen finder, at den person, hvorpå overprisen angiveligt er blevet overvæltet, juridisk er berettiget til at fremsætte erstatningskrav, bør den vurdere, om overvæltningsanbringendet kan tages til følge.

Begrundelse

Udgår som følge af ændringsforslaget til artikel 12, stk. 2.

Ændringsforslag 12

Forslag til direktiv Betragtning 34

Kommissionens forslag

(34) En skadelidt, der har ført bevis at have lidt skade som følge af overtrædelser af konkurrencereglerne, skal stadig bevise skadens omfang for at opnå erstatning. Det kræver mange faktuelle oplysninger og kan nødvendiggøre anvendelse af komplekse økonomiske modeller at opgøre tab forvoldt ved overtrædelser af kartel- og monopolregler. Dette er ofte meget bekosteligt og skaber vanskeligheder for den skadelidte med hensyn til at fremskaffe de nødvendige oplysninger til støtte for deres påstande. En opgørelse af skader forvoldt ved en overtrædelse af kartel- og monopolreglerne kan således udgøre en væsentlig hindring for, at skadelidte kan opnå skadeserstatning for den lidte skade.

Ændringsforslag

(34) En skadelidt, der har ført bevis at have lidt skade som følge af overtrædelser af konkurrencereglerne, skal stadig bevise skadens omfang for at opnå erstatning. Det kræver mange faktuelle oplysninger og kan nødvendiggøre anvendelse af komplekse økonomiske modeller at opgøre tab forvoldt ved overtrædelser af kartel- og monopolregler. Dette er ofte meget bekosteligt og skaber vanskeligheder for den skadelidte med hensyn til at fremskaffe de nødvendige oplysninger til støtte for deres påstande. En opgørelse af skader forvoldt ved en overtrædelse af kartel- og monopolreglerne kan således udgøre en væsentlig hindring for, at skadelidte kan opnå skadeserstatning for den lidte skade. ***Processen for tabsopgørelse kan variere mellem forskellige nationale jurisdiktioner. Kommissionen bør med henblik på at sikre klare regler og forudsigelighed yde yderligere vejledning på EU-plan.***

Begrundelse

For at sikre at de afgørelser, der træffes af de nationale domstole, er effektive og

harmoniserede for så vidt angår erstatningssøgsmål ved overtrædelse af konkurrencereglerne, bør Kommissionen yde yderligere vejledning på EU-plan med hensyn til tabsopgørelse. Dette ville forenkle den vanskelige proces med at vurdere den skade, der er forvoldt ved overtrædelse af konkurrencereglerne og styrke forudsigeligheden og harmoniseringen af processen.

Ændringsforslag 13

Forslag til direktiv Betragtning 35

Kommissionens forslag

(35) Til afhjælpning af informationsasymmetri og nogle af de vanskeligheder, der er forbundet med opgørelsen af skader forvoldt ved overtrædelse af kartel- og monopolregler, og for at sikre effektiviteten af erstatningskrav, er det rimeligt at opstille en formodning for, at overtrædelser af kartelreglerne har forvoldt skade, især med en indvirkning på prisen til følge. Afhængigt af sagens faktiske omstændigheder betyder dette, at kartellet har forårsaget en prisstigning eller hindret en prisnedsættelse, som ville have fundet sted, hvis der ikke var begået en overtrædelse. Den virksomhed, der har overtrådt reglerne, bør have mulighed for at tilbagevise denne formodning. ***Denne formodning med mulighed for afkræftelse bør begrænses til karteller under hensyn til kartellers hemmelige karakter, der øger den førnævnte informationsasymmetri og gør det vanskeligere for den skadelidte at tilvejebringe den dokumentation, der er nødvendig for at bevise skaden.***

Ændringsforslag 14

Forslag til direktiv Betragtning 36

Ændringsforslag

(35) Til afhjælpning af informationsasymmetri og nogle af de vanskeligheder, der er forbundet med opgørelsen af skader forvoldt ved overtrædelse af kartel- og monopolregler, og for at sikre effektiviteten af erstatningskrav, er det rimeligt at opstille en formodning for, at overtrædelser af kartelreglerne har forvoldt skade, især med en indvirkning på prisen til følge. Afhængigt af sagens faktiske omstændigheder betyder dette, at kartellet har forårsaget en prisstigning eller hindret en prisnedsættelse, som ville have fundet sted, hvis der ikke var begået en overtrædelse. Den virksomhed, der har overtrådt reglerne, bør have mulighed for at tilbagevise denne formodning. ***Medlemsstaterne bør sikre, at de nationale domstole gives beføjelse til at vurdere skadens omfang under hensyntagen til parternes fremlæggelse af beviser.***

(36) Så længe der ikke er fastsat EU-bestemmelser om opgørelse af tab som følge af overtrædelser af konkurrencereglerne, er det op til den enkelte medlemsstats retsorden og de nationale domstole at afgøre, hvilke krav skadelidte skal opfylde for at godtgøre omfanget af den skade, de har lidt, hvor præcist skadelidte skal bevise dette omfang, hvilke metoder der kan anvendes til opgørelse af omfanget, og konsekvenserne af, at ikke alle kravene kan opfyldes. Disse nationale krav bør imidlertid ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret (ækvivalensprincippet), og de bør heller ikke gøre udøvelsen af den EU-retlige ret til erstatning praktisk taget umuligt eller urimeligt vanskelig (effektivitetsprincippet). Der bør i den forbindelse tages hensyn til enhver informationsasymetri mellem parterne, og til, at en tabsopgørelse indebærer en vurdering af, hvordan markedet ville have udviklet sig, hvis der ikke havde været nogen overtrædelse. Denne vurdering forudsætter en sammenligning med en situation, som pr. definition er hypotetisk og således aldrig kan foretages med komplet nøjagtighed. Det er derfor hensigtsmæssigt at give de nationale domstole beføjelse til at ansætte størrelsen af det tab, der er forvoldt ved overtrædelser af konkurrencereglerne.

(36) Så længe der ikke er fastsat EU-bestemmelser om opgørelse af tab som følge af overtrædelser af konkurrencereglerne, er det op til den enkelte medlemsstats retsorden og de nationale domstole at afgøre, hvilke krav skadelidte skal opfylde for at godtgøre omfanget af den skade, de har lidt, hvor præcist skadelidte skal bevise dette omfang, hvilke metoder der kan anvendes til opgørelse af omfanget, og konsekvenserne af, at ikke alle kravene kan opfyldes. Disse nationale krav bør imidlertid ikke være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende søgsmål på grundlag af national ret (ækvivalensprincippet), og de bør heller ikke gøre udøvelsen af den EU-retlige ret til erstatning praktisk taget umuligt eller urimeligt vanskelig (effektivitetsprincippet). Der bør i den forbindelse tages hensyn til enhver informationsasymetri mellem parterne, og til, at en tabsopgørelse indebærer en vurdering af, hvordan markedet ville have udviklet sig, hvis der ikke havde været nogen overtrædelse. Denne vurdering forudsætter en sammenligning med en situation, som pr. definition er hypotetisk og således aldrig kan foretages med komplet nøjagtighed. Det er derfor hensigtsmæssigt at give de nationale domstole beføjelse til at ansætte størrelsen af det tab, der er forvoldt ved overtrædelser af konkurrencereglerne. ***Denne ansættelse skal fokusere på den skadelidte parts ansættelse af skaden.***

Begrundelse

Med henblik på at øge beskyttelsen af den skadelidte part mod overtrædelser af konkurrencereglerne er det vigtigt at sikre, at denne har en stærk stemme i retssager. Ved at fokusere på den skadelidte parts vurdering af skaden sikres det, at den svage part beskyttes. Desuden hindrer dette yderligere karteldeltagelse, fordi den lovovertrædende parts indflydelse på retssagen reduceres.

Ændringsforslag 15

Forslag til direktiv Betragtning 37

Kommissionens forslag

(37) Skadelidte og de virksomheder, der har begået overtrædelse af reglerne, bør tilskyndes til at nå til enighed om erstatning for tab som følge af en overtrædelse af konkurrencereglerne gennem mindelig tvistbilæggelse, såsom udenretlige forlig, voldgift og mægling. Hvor det er muligt, bør en sådan mindelig tvistbilæggelse omfatte så mange skadelidte og overtrædende virksomheder som muligt. **Formålet med bestemmelserne i dette direktiv om mindelig tvistbilæggelse er derfor at fremme anvendelsen af sådanne ordninger og øge deres effektivitet.**

Ændringsforslag

(37) **Påpeger, at de nationale domstole ofte er overbebyrdede, og at erstatningssøgsmål kan være en tidskrævende proces.** Skadelidte og de virksomheder, der har begået overtrædelse af reglerne, bør **derfor** tilskyndes til at nå til enighed om erstatning for tab som følge af en overtrædelse af konkurrencereglerne gennem mindelig tvistbilæggelse, såsom udenretlige forlig, voldgift og mægling. Hvor det er muligt, bør en sådan mindelig tvistbilæggelse omfatte så mange skadelidte og overtrædende virksomheder som muligt. **Idet individuelle søgsmål kan være utilstrækkelige, bør kollektive søgsmål, der indbringes af reelle og kvalificerede enheder, såsom forbrugerorganisationer og brancheorganisationer, der handler på vegne af de enkelte skadelidte, udtrykkeligt medtages i dette direktiv.**

Begrundelse

Kollektive søgsmål ville gøre det muligt for reelle og kvalificerede enheder, såsom forbrugerorganisationer eller brancheorganisationer, at indbringe sager på vegne af individuelle sagsøgere. Dog bør kun en klart identificeret gruppe mennesker kunne handle som repræsentant og tage del i søgsmålet. Denne identifikation skal være fuldstændig, når klagen indgives, og ordføreren foreslår en "opt-in-ordning".

Ændringsforslag 16

Forslag til direktiv Betragtning 41 a (ny)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

(41a) Omkostningerne ved retssager bør

ikke afskrække sagsøgere fra at indbringe begrundede søgsmål for retten. Medlemsstaterne bør træffe passende foranstaltninger for at give skadelidte parter adgang til finansiering af deres erstatningssøgsmål. Dette kan ske gennem en fond, der finansieres af de bøder, der er betalt af lovovertrædere.

Begrundelse

Risikoen for at skulle betale sagsomkostninger kan i høj grad afskrække en forbruger, en forbrugerorganisation eller en lille virksomhed fra at gøre krav gældende. En fond, der finansieres med bøder, der er betalt i tidligere sager om overtrædelse af konkurrencereglerne, ville styrke muligheden for at gøre krav gældende. Fonden ville finansiere den første vejledende dom i en potentiel sag baseret på beviser tilvejebragt af en potentiel sagsøger. Det bør påpeges, at reglen om at omkostninger betales af den, der taber sagen, bibeholdes.

Ændringsforslag 17

Forslag til direktiv Artikel 2 – stk. 1

Kommissionens forslag

1. Enhver, som har lidt skade på grund af en overtrædelse af *de EU's* eller de nationale konkurrenceregler, skal kunne kræve fuld erstatning for denne skade.

Ændringsforslag

1. Enhver, som har lidt skade på grund af en overtrædelse af *Unionens* eller de nationale konkurrenceregler, skal kunne kræve fuld erstatning for denne skade *med forbehold af eventuelle krav i den nationale lovgivning til fastsættelse af ansvaret.*

Begrundelse

For at kunne kræve erstatning skal kravene i henhold til den nationale lovgivning til fastsættelse af ansvaret være opfyldt.

Ændringsforslag 18

Forslag til direktiv Artikel 2 – stk. 2 a (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

2a. Medlemsstaterne sikrer, at overkompensation forhindres.

Begrundelse

Overkompensation skal forhindres, eftersom det ville virke imod målet om lige vilkår i det indre marked.

Ændringsforslag 19

Forslag til direktiv Artikel 2 – stk. 3

Kommissionens forslag

3. Medlemsstaterne sikrer, at skadelidte reelt kan gøre deres erstatningskrav gældende.

Ændringsforslag

3. Medlemsstaterne sikrer, at skadelidte reelt kan gøre deres erstatningskrav gældende **og opnå reel håndhævelse af klageadgang..**

Ændringsforslag 20

Forslag til direktiv Artikel 4 – stk. 1 – nr. 3

Kommissionens forslag

3. "erstatningssøgsmål": et søgsmål i henhold til national lovgivning, hvorved skadelidte fremsætter et erstatningskrav ved en national domstol. Det **kan** også **dække** skridt, hvorved en person, der handler på vegne af en eller flere skadelidte, fremsætter et erstatningskrav ved en national domstol, **såfremt** den nationale ret **tillader** denne mulighed

Ændringsforslag

3. "erstatningssøgsmål": et søgsmål i henhold til national lovgivning, hvorved skadelidte **individuet eller kollektivt** fremsætter et erstatningskrav ved en national domstol. Det **dækker** også skridt, hvorved en person, der handler på vegne af en eller flere skadelidte, fremsætter et erstatningskrav ved en national domstol. Den nationale ret **skal tillade** denne mulighed, **især med hensyn til kollektive retsmidler. Når medlemsstaterne indfører en kollektiv klageordning, kan de kun indføre en opt-in-ordning og afholde sig fra at indføre salærer, mulighed for erstatninger, der har karakter af straf, og**

tredjepartsfinansiering, når bidragsyderen aflønnes på grundlag af det forlig, der er indgået, eller den tilkendte erstatning.

Ændringsforslag 21

Forslag til direktiv

Artikel 4 – stk. 1 – nr. 3 a (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

3a. "kollektivt retsmiddel": (i) en retlig mekanisme, der giver mulighed for, at to eller flere fysiske eller juridiske personer kollektivt eller en enhed, som har ret til at indbringe repræsentative søgsmål, kan kræve indstilling af ulovlig adfærd (kollektivt søgsmål med henblik på opnåelse af pålæg eller forbud) ii en retlig mekanisme, der giver mulighed for, at to eller flere fysiske eller juridiske personer, som hævder, at de har lidt skade i en situation med mange skadelidte, eller en enhed, som har ret til at indbringe repræsentative søgsmål, kollektivt kan kræve erstatning (kollektivt søgsmål med henblik på opnåelse af erstatning)

Begrundelse

I februar 2012 vedtog Parlamentet sin beslutning om en sammenhængende EU-strategi for kollektive retsmidler, hvori det opfordrede til, at et eventuelt forslag vedrørende kollektive retsmidler skulle omfatte et fælles sæt principper, der gennem kollektive retsmidler giver en ensartet adgang til domstolene i EU og omhandler krænkelse af forbrugernes rettigheder. En kollektiv klageordning ville sikre mere effektiv håndhævelse af konkurrence- og forbrugerbeskyttelsesreglerne.

Ændringsforslag 22

Forslag til direktiv

Artikel 4 – stk. 1 – nr. 13

Kommissionens forslag

13. "bødenedsættelsesordning": en ordning, på grundlag af *hvilke* en deltager i **et hemmeligt kartel**, uafhængigt af de øvrige virksomheder, der deltog i **kartellet**, samarbejder med konkurrencemyndigheden i en undersøgelse ved frivilligt at give præsentationer af sin viden om **kartellet** og om den rolle, den pågældende har spillet deri, til gengæld for opnåelse af fritagelse for den bøde, der pålægges **kartellet**, eller en nedsættelse af en sådan bøde

Ændringsforslag

13. "bødenedsættelsesordning": en ordning, på grundlag af *hvilken* en deltager i **en konkurrencebegrænsende aftale, afgørelse eller praksis**, uafhængigt af de øvrige virksomheder, der deltog i **den pågældende aftale, afgørelse eller praksis**, samarbejder med konkurrencemyndigheden i en undersøgelse ved frivilligt at give præsentationer af sin viden om **den pågældende aftale, afgørelse eller praksis** og om den rolle, den pågældende har spillet deri, til gengæld for opnåelse af fritagelse for den bøde, der pålægges **den pågældende aftale, afgørelse eller praksis, eller** en nedsættelse af en sådan bøde

Begrundelse

Det valgte begreb er for snævert og tager ikke højde for virkeligheden i det indre marked.

Ændringsforslag 23

**Forslag til direktiv
Artikel 4 – stk. 1 – nr. 17**

Kommissionens forslag

17. "forlig": en aftale, hvorved der udbetales erstatning efter en mindelig tvistbilæggelse.

Ændringsforslag

17. "forlig": en aftale, hvorved der udbetales erstatning efter en mindelig tvistbilæggelse, **herunder en aftale, i henhold til hvilken en virksomhed forpligter sig til at betale erstatning til ofre for overtrædelser af konkurrencereglerne fra en garanteret erstatningsfond.**

Begrundelse

Muligheden for at oprette en garanteret erstatningsfond skal styrke den skadelidtes ret til erstatning.

Ændringsforslag 24

Forslag til direktiv

Artikel 5 – stk. 2 – litra a

Kommissionens forslag

a) **vist, at beviser** i den anden parts eller tredjemands besiddelse er relevante for godtgørelsen af hans erstatningskrav eller understøttelsen af hans frifindelsespåstand **og**

Ændringsforslag

(a) **specifikke beviser, der er** i den anden parts eller tredjemands besiddelse, **og som** er relevante for godtgørelsen af hans erstatningskrav eller understøttelsen af hans frifindelsespåstand

Begrundelse

Globale anmodninger om fremlæggelse af dokumenter bør som anført af Europa-Kommissionen i begrundelsen for det lovgivningsmæssige forslag normalt anses for at være uforholdsmæssige og ikke i overensstemmelse med den anmodende parts forpligtelse til at specificere (kategorier af) bevismateriale så præcist og snævert som muligt. For at undgå såkaldte "fishing expeditions" skal dele af beviser eller kategorier af beviser defineres så præcist og snævert som muligt af sagsøger.

Ændringsforslag 25

Forslag til direktiv

Artikel 5 – stk. 2 – litra b a (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

(ba) påvist, at denne forfølger anmodningen om fremlæggelse af beviser for et identificeret søgsmål, der er indbragt for en national domstol i Unionen, og

Begrundelse

Artikel 5 indeholder ingen vejledning om anmodninger om fremlæggelse af beviser fra lande uden for Unionen. Beviser på en konkurrencebegrænsende aftale eller ordning inden for Unionen må ikke anvendes som erstatning for (kollektive) søgsmål uden for Unionens jurisdiktion. Ændringsforslaget er udformet med henblik på at tackle dette spørgsmål og undgå denne virkning.

Ændringsforslag 26

Forslag til direktiv

Artikel 5 – stk. 2 a (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

2a. Medlemsstaterne sikrer, at de nationale domstole kan give pålæg om fremlæggelse af specifikke dele af disse beviser eller kategorier af disse beviser defineret så præcist og snævert som muligt på grundlag af rimeligt tilgængelige oplysninger.

Begrundelse

Globale anmodninger om fremlæggelse af dokumenter bør som anført af Europa-Kommissionen i begrundelsen for det lovgivningsmæssige forslag normalt anses for at være uforholdsmæssige og ikke i overensstemmelse med den anmodende parts forpligtelse til at specificere (kategorier af) bevismateriale så præcist og snævert som muligt. For at undgå såkaldte "fishing expeditions" skal dele af beviser eller kategorier af beviser defineres så præcist og snævert som muligt af sagsøger.

Ændringsforslag 27

Forslag til direktiv

Artikel 5 – stk. 3 – indledning

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

3. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole begrænser fremlæggelsen af beviser til, hvad der er rimeligt i forhold til formålet. Ved afgørelsen af, om en parts begæring om fremlæggelse er rimelig i forhold til formålet, tager de nationale domstole hensyn til alle **berørte** parter **og tredjemands** legitime interesser. De skal særligt tage hensyn til:

3. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole begrænser fremlæggelsen af beviser til, hvad der er rimeligt i forhold til formålet **og relaterer til et erstatningssøgsmål i Unionen**. Ved afgørelsen af, om en parts begæring om fremlæggelse er rimelig i forhold til formålet, tager de nationale domstole hensyn til **de involverede offentlige interesser** og alle **private** parter legitime interesser. De skal særligt tage hensyn til:

Begrundelse

Det er yderst vigtigt at sikre tilstrækkelige incitament i bødenedsættelsesordningen med

henblik på at sikre lige vilkår i det indre marked. Bødenedsættelsesordninger er det mest effektive redskab til at afsløre konkurrencebegrænsende aftaler. Hvis der ikke eller kun i begrænset omfang afsløres konkurrencebegrænsende adfærd, vil der i sidste ende ikke være nogen ofre at kompensere. Dokumenter, der fremlægges af ansøgeren bør beskyttes, men en decideret undtagelse er i strid med den primære ret (Donau Chemie).

Ændringsforslag 28

Forslag til direktiv Artikel 5 – stk. 3 – litra a a (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

(aa) behovet for at sikre effektiv offentlig håndhævelse af konkurrencelovgivningen, navnlig med hensyn til de risici, som fremlæggelse af dokumenter vil medføre for:

(i) bødenedsættelsesordninger, der forvaltes af konkurrencemyndighederne

(ii) forligsprocedurer, der forvaltes af konkurrencemyndighederne

(iii) de interne beslutningsprocedurer inden for en konkurrencemyndighed og inden for Det Europæiske Konkurrencenetværk

Begrundelse

Det er yderst vigtigt at sikre tilstrækkelige incitamenter i bødenedsættelsesordningen med henblik på at sikre lige vilkår i det indre marked. Bødenedsættelsesordninger er det mest effektive redskab til at afsløre konkurrencebegrænsende aftaler. Hvis der ikke eller kun i begrænset omfang afsløres konkurrencebegrænsende adfærd, vil der i sidste ende ikke være nogen ofre at kompensere. De nationale dommere skal tage højde for incitamenternes betydning, når de kræver fremlæggelse af dokumenter.

Ændringsforslag 29

Forslag til direktiv Artikel 5 – stk. 4

Kommissionens forslag

4. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole råder over effektive foranstaltninger til så vidt muligt at beskytte fortrolige oplysninger mod forkert brug, og sikrer samtidig, at relevante beviser, der indeholder sådanne oplysninger, er til rådighed under erstatningssøgsmålet.

Ændringsforslag

4. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole råder over effektive foranstaltninger til så vidt muligt at beskytte fortrolige oplysninger mod forkert brug, og sikrer samtidig, at relevante beviser, der indeholder sådanne oplysninger, er til rådighed under erstatningssøgsmålet ***inden for Unionen. Virksomhedernes interesse i at undgå erstatningssøgsmål efter en overtrædelse må ikke udgøre en kommerciel interesse, der er værd at beskytte.***

Begrundelse

Interessen i at undgå erstatningssøgsmål efter en overtrædelse af konkurrencereglerne udgør ikke en kommerciel interesse, der er værd at beskytte, eftersom det ville være i direkte strid med den effektive ret til erstatning (se sag T-437/08, CDC Hydrogen Peroxide mod Kommissionen).

Ændringsforslag 30

**Forslag til direktiv
Artikel 5 – stk. 8**

Kommissionens forslag

8. Med forbehold af den forpligtelse, der er fastsat i stk. 4, og de begrænsninger, der er fastsat i artikel 6, er denne artikel ikke til hinder for, at medlemsstaterne kan opretholde eller indføre regler, som vil føre til en mere omfattende fremlæggelse af beviser.

Ændringsforslag

udgår

Begrundelse

Det er yderst vigtigt at sikre tilstrækkelige incitamenter i bødenedsættelsesordningen med henblik på at sikre lige vilkår i det indre marked. Bødenedsættelsesordninger er det mest effektive redskab til at afsløre konkurrencebegrænsende aftaler. Hvis der ikke eller kun i begrænset omfang afsløres konkurrencebegrænsende adfærd, vil der i sidste ende ikke være nogen ofre at kompensere. Der skal sikres ens beskyttelsesniveauer for at opretholde effektiviteten i bødenedsættelsesordningen.

Ændringsforslag 31

Forslag til direktiv Artikel 6 – stk. 1 – litra a

Kommissionens forslag

(a) *virksomhedserklæringer* og

Ændringsforslag

(a) *alle nye inkriminerende dokumenter, der indgives af en ansøger om bødenedsættelse, og*

Ændringsforslag 32

Forslag til direktiv Artikel 7 a (ny)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

Artikel 7a

Rapportering af uregelmæssigheder

1. Enhver person, der har grund til at tro, at en person har begået eller har til hensigt at begå en forbrydelse i henhold til dette direktiv, kan underrette en konkurrencemyndighed om sagens detaljer og anmode om, at hans eller hendes identitet hemmeligholdes med hensyn til rapporteringen.

2. Konkurrencemyndigheden hemmeligholder identiteten af den person, der underrettede konkurrencemyndigheden i henhold til artikel 7, stk. 1, og som har opnået forsikring om fortrolighed.

Begrundelse

For at tilskynde offentligheden til at give oplysninger til konkurrencemyndigheden bør dette direktiv omfatte udtrykkelig beskyttelse af informantens identitet. Selv hvis de afgivne oplysninger ikke er tilstrækkelige som bevis i en kartelsag, vil konkurrencemyndigheden kunne indlede en undersøgelse.

Ændringsforslag 33

Forslag til direktiv Artikel 8 – stk. 1 – indledning

Kommissionens forslag

1. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole **kan pålægge** parterne, tredjemand og deres retlige repræsentanter sanktioner i tilfælde af:

Ændringsforslag

1. Medlemsstaterne sikrer, at nationale domstole **reelt pålægger** parterne, tredjemand og deres retlige repræsentanter sanktioner i tilfælde af:

Ændringsforslag 34

Forslag til direktiv Artikel 8 – stk. 1 – litra b – nr. iii

Kommissionens forslag

(iii) vidste, at beviserne var relevante for verserende eller kommende erstatningssøgsmål indbragt af eller mod den part, der tilintetgjorde beviserne

Ændringsforslag

(iii) vidste **eller med rimelighed kunne have udledt**, at beviserne var relevante for verserende eller kommende erstatningssøgsmål indbragt af eller mod den part, der tilintetgjorde beviserne

Ændringsforslag 35

Forslag til direktiv Artikel 9 – stk. 1

Kommissionens forslag

Medlemsstaterne sikrer, at når nationale domstole i erstatningssøgsmål i henhold til traktatens artikel 101 eller 102 eller i henhold til nationale konkurrenceregler træffer afgørelse om aftaler, afgørelser eller praksis, hvorom en national konkurrencemyndighed eller prøvelsesinstans allerede har truffet en endelig afgørelse om overtrædelse, kan de nationale domstole ikke træffe en afgørelse, der er i strid med den endelige afgørelses konstatering af en overtrædelse.

Ændringsforslag

Medlemsstaterne sikrer, at når nationale domstole i erstatningssøgsmål i henhold til traktatens artikel 101 eller 102 eller i henhold til nationale konkurrenceregler træffer afgørelse om aftaler, afgørelser eller praksis, hvorom en national konkurrencemyndighed eller prøvelsesinstans allerede har truffet en endelig afgørelse om overtrædelse, kan de nationale domstole ikke træffe en afgørelse, der er i strid med den endelige afgørelses konstatering af en overtrædelse.

Denne forpligtelse berører ikke rettighederne og forpligtelserne i henhold til traktatens artikel 267.

Denne forpligtelse berører ikke rettighederne og forpligtelserne i henhold til traktatens artikel 267, *retten til effektive retsmidler og en retfærdig rettergang og retten til forsvar, jf. artikel 47 og 48 i chartret, samt retten til en retfærdig rettergang, jf. artikel 6 i den europæiske menneskerettighedskonvention. De nationale konkurrencemyndigheders og konkurrencedomstoles afgørelser bør som følge heraf være bindende under forudsætning af, at der ikke var åbenbare fejl i efterforskningen, og at forsvarets rettigheder var overholdt.*

Begrundelse

For at beskytte forbrugeres og virksomheders ret til forsvar bortfalder den bindende virkning, når denne ret ikke er blevet respekteret.

Ændringsforslag 36

Forslag til direktiv Artikel 10 – stk. 2 – nr. ii

Kommissionens forslag

(ii) at *en* sådan adfærd ansås for en overtrædelse af *EU's* konkurrenceregler eller de nationale konkurrenceregler

Ændringsforslag

(ii) at *omstændighederne for* sådan adfærd ansås for en overtrædelse af *Unionens* konkurrenceregler eller de nationale konkurrenceregler

Ændringsforslag 37

Forslag til direktiv Artikel 10 – stk. 5

Kommissionens forslag

5. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen suspenderes, hvis en konkurrencemyndighed tager skridt til at undersøge eller forfølge den overtrædelse, som erstatningssøgsmålet vedrører.

Ændringsforslag

5. Medlemsstaterne sikrer, at forældelsesfristen suspenderes, hvis en konkurrencemyndighed tager skridt til at undersøge eller forfølge den overtrædelse, som erstatningssøgsmålet vedrører.

Suspensionen ophører tidligst *ét* år, efter at afgørelsen om overtrædelse er blevet endelig, eller sagen på anden måde er afsluttet.

Suspensionen ophører tidligst *to* år, efter at afgørelsen om overtrædelse er blevet endelig, eller sagen på anden måde er afsluttet.

Begrundelse

I lyset af den økonomiske kompleksitet og de vanskeligheder, der er forbundet med rettidigt at kræve erstatning for tab som følge af konkurrencebegrænsende adfærd samt informationsasymmetri over for især forbrugere, bør forældelsesfristen forlænges med et år med henblik på reelt at sikre sagsøgers ret til fuld erstatning.

Ændringsforslag 38

Forslag til direktiv Artikel 10 – stk. 5 a (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

5a. Uanset stk. 1-4 i denne artikel skal erstatningssøgsmål indledes inden for 10 år efter de begivenheder, der gav anledning til søgsmålet.

Ændringsforslag 39

Forslag til direktiv Artikel 12 – stk. 1 a (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

1a. Medlemsstaterne sikrer, at den nationale domstol har beføjelse til at ansætte, hvilken andel af denne overpris der er blevet overvæltet.

Begrundelse

Det skal præciseres, at den nationale domstol har beføjelse til at ansætte, hvilken andel af overprisen der er blevet overvæltet, med henblik på at løse problemer som informationsasymmetri.

Ændringsforslag 40

Forslag til direktiv Artikel 12 – stk. 2

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

2. I det omfang, overprisen er blevet overvæltet på personer i det næste led i forsyningskæden, for hvilke det juridisk set er umuligt at kræve erstatning for den skade, de har lidt, må sagsøgte ikke kunne påberåbe sig det anbringende, der er omhandlet i stk. 1.

udgår

Begrundelse

Det er vanskeligt at vurdere, hvad definitionen af "juridisk umuligt" omfatter. Derudover vil retlige hindringer, som vil gøre det "juridisk umuligt" for indirekte kunder at kræve erstatning for de skader, de har lidt, være i strid med Domstolens retspraksis (jf. Courage og Crehan; Manfredi) og bør derfor slet ikke forekomme. Den foreslåede formulering kan føre til udbetaling af erstatning til sagsøgere, der ikke har lidt skade, og/eller til overkompensation.

Ændringsforslag 41

Forslag til direktiv Artikel 13 – stk. 2 – afsnit 2

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

Medlemsstaterne sikrer, at domstolen har beføjelse til at ansætte, hvilken andel af denne overpris der er blevet overvæltet.

Medlemsstaterne sikrer, at domstolen har beføjelse til at ansætte, hvilken andel af denne overpris der er blevet overvæltet.
Domstolene bistås med klare, enkle og forståelige retningslinjer fra Kommissionen.

Ændringsforslag 42

Forslag til direktiv Artikel 15 – stk. 1 – afsnit 1

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

For at undgå at erstatningsøgsmål med

sagsøgere fra forskellige led i forsyningskæden fører til situationer med flere erstatningsansvarlige, sikrer medlemsstaterne, at de nationale domstole for hvilke erstatningssøgsmålet er anlagt, i tilfælde hvor der er bevist fuldstændig eller delvis overvæltning af overpriser, ikke kan tilkende sagsøgeren erstatning for den del af overprisen. Domstolen har beføjelse til at ansætte, hvilken andel af overprisen, der blev påført den direkte eller indirekte aftager, og

Ændringsforslag 43

Forslag til direktiv Artikel 16

Kommissionens forslag

1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbindelse med ulovlig kartelvirksomhed gælder en formodning om, at overtrædelsen har været tabsvoldende. Den overtrædende virksomhed skal have ret til at tilbagevise denne formodning.

2. Medlemsstaterne sikrer, at bevisbyrden og beviskravet og redegørelsen for de faktiske anbringender, der kræves med henblik på udarbejdelse af tabsopgørelsen, ikke gør det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt for skadelidte at gøre sin ret til erstatning gældende.
Medlemsstaterne fastsætter, at domstolene har beføjelse til at ansætte tabets størrelse.

Ændringsforslag

1. Medlemsstaterne sikrer, at der i forbindelse med ulovlig kartelvirksomhed gælder en formodning om, at overtrædelsen har været tabsvoldende. Den overtrædende virksomhed skal have ret til at tilbagevise denne formodning.

Medlemsstaterne fastsætter, at domstolene gives beføjelse til at ansætte tabets størrelse.

2. Medlemsstaterne sikrer, at bevisbyrden og beviskravet og redegørelsen for de faktiske anbringender, der kræves med henblik på udarbejdelse af tabsopgørelsen, ikke gør det praktisk umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt for skadelidte at gøre sin ret til erstatning gældende.

Ændringsforslag 44

Forslag til direktiv

Artikel 17 – stk. 2 a (nyt)

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

2a. Medlemsstaterne sikrer, at de konkurrencemyndigheder, der er en del af netværket af offentlige myndigheder, som følger Unionens konkurrenceregler, kan udsætte sagen, hvis parterne i sagen deltager i mindelig tvistbilæggelse vedrørende det krav, det pågældende erstatningssøgsmål vedrører.

Begrundelse

Af hensyn til borgerne og virksomhederne skal erstatningen være omkostningseffektiv, rettidig og effektiv. Derfor skal der tilskyndes til mindelig tvistbilæggelse på et tidligt tidspunkt ved at give et incitament i forbindelse med den bøde, der fastsættes af de kompetente myndigheder, for at sikre omkostningseffektiv, rettidig og effektiv erstatning. Hvis konkurrencemyndigheden mener, at den udbetalte erstatning er korrekt og i overensstemmelse med lovgivningen, skal den efterfølgende tage denne med i betragtning ved fastlæggelse af bøden.

Ændringsforslag 45

Forslag til direktiv Artikel 19 – stk. 1

Kommissionens forslag

Ændringsforslag

Kommissionen tager dette direktiv op til revision og aflægger beretning til Europa-Parlamentet og Rådet senest den [...] [beregnes som 5 år efter den dato, der er sat som frist for gennemførelse af direktivet].

Kommissionen tager dette direktiv op til revision og aflægger beretning til Europa-Parlamentet og Rådet senest den [...] [beregnes som 5 år efter den dato, der er sat som frist for gennemførelse af direktivet].

Beretningen ledsages efter gennemførelsen af en omfattende vurdering af, hvordan mekanismerne for kollektive retsmidler og kollektiv alternativ tvistbilæggelse på konkurrenceområdet fungerer, med særlig fokus på muligheden for at udvide anvendelsen af sådanne mekanismer til andre områder eller indføre en sådan mekanisme på EU-niveau for at sikre effektiv forbrugerbeskyttelse og et

velfungerende indre marked.

PROCEDURE

Titel	Bestemmelser om søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af medlemsstaternes og EU's konkurrenceregler		
Referencer	COM(2013)0404 – C7-0170/2013 – 2013/0185(COD)		
Korresponderende udvalg Dato for meddelelse på plenarmødet	ECON 1.7.2013		
Udtalelse fra Dato for meddelelse på plenarmødet	IMCO 1.7.2013		
Ordfører for udtalelse Dato for valg	Olle Schmidt 9.7.2013		
Behandling i udvalg	14.10.2013	27.11.2013	16.12.2013
Dato for vedtagelse	17.12.2013		
Resultat af den endelige afstemning	+: -: 0:	31 0 1	
Til stede ved den endelige afstemning - medlemmer	Pablo Arias Echeverría, Preslav Borissov, Birgit Collin-Langen, Lara Comi, Vicente Miguel Garcés Ramón, Małgorzata Handzlik, Philippe Juvín, Toine Manders, Hans-Peter Mayer, Sirpa Pietikäinen, Phil Prendergast, Mitro Repo, Robert Rochefort, Zuzana Roithová, Heide Rühle, Christel Schaldemose, Andreas Schwab, Catherine Stihler, Róza Gräfin von Thun und Hohenstein, Bernadette Vergnaud, Barbara Weiler		
Til stede ved den endelige afstemning - stedfortrædere	Jürgen Creutzmann, Ildikó Gáll-Pelcz, Roberta Metsola, Konstantinos Poupakis, Sylvana Rapti, Olle Schmidt, Jutta Steinruck, Marc Tarabella, Kerstin Westphal		
Til stede ved den endelige afstemning - stedfortrædere, jf. art. 187, stk. 2	Luis Manuel Capoulas Santos		

PROCEDURE

Titel	Bestemmelser om søgsmål i henhold til national ret angående erstatning for overtrædelser af medlemsstaternes og EU's konkurrenceregler		
Referencer	COM(2013)0404 – C7-0170/2013 – 2013/0185(COD)		
Dato for høring af EP	11.6.2013		
Korresponderende udvalg Dato for meddelelse på plenarmødet	ECON 1.7.2013		
Rådgivende udvalg Dato for meddelelse på plenarmødet	ITRE 1.7.2013	IMCO 1.7.2013	JURI 1.7.2013
Ingen udtalelse Dato for afgørelse	ITRE 8.7.2013		
Associeret/Associerede udvalg Dato for meddelelse på plenarmødet	JURI 12.12.2013		
Ordfører Dato for valg	Andreas Schwab 18.6.2013		
Behandling i udvalg	17.10.2013	25.11.2013	
Dato for vedtagelse	27.1.2014		
Resultat af den endelige afstemning	+: -: 0:	40 3 4	
Til stede ved den endelige afstemning - medlemmer	Marino Baldini, Burkhard Balz, Jean-Paul Basset, Sharon Bowles, George Sabin Cutaş, Leonardo Domenici, Derk Jan Eppink, Diogo Feio, Markus Ferber, Ildikó Gáll-Pelcz, Jean-Paul Gauzès, Sven Giegold, Liem Hoang Ngoc, Wolf Klinz, Jürgen Klute, Rodi Kratsa-Tsagaropoulou, Philippe Lamberts, Werner Langen, Astrid Lulling, Ivana Maletić, Alfredo Pallone, Antolín Sánchez Presedo, Peter Simon, Kay Swinburne, Sampo Terho, Marianne Thyssen, Pablo Zalba Bidegain		
Til stede ved den endelige afstemning - stedfortrædere	Pervenche Berès, Zdravka Bušić, Sari Essayah, Robert Goebbels, Olle Ludvigsson, Andreas Schwab		
Til stede ved den endelige afstemning - stedfortrædere, jf. art. 187, stk. 2	Marta Andreasen, Alejandro Cercas, António Fernando Correia de Campos, Jürgen Creutzmann, Andrew Duff, Richard Howitt, Tunne Kelam, Eduard Kukan, Verónica Lope Fontagné, George Lyon, Emma McClarkin, Evelyn Regner, Alda Sousa, Alf Svensson		
Dato for indgivelse	4.2.2014		